

NÉPERŐ,
NEMZETERŐ, ÁLLAMERŐ

ÍRTA

TRÓCSÁNYI GYÖRGY

Különlenyomat a Társadalomtudomány 1939. 1-3. számából.

BUDAPEST

1939

Kiadja: Trócsányi György. Stephaneum nyomda Budapest. Felelős: ifj. Kohl Ferenc.

Ma, amikor a gondos nemzeti önvédelem minden erőt szolgálatába akar állítani, elsőrendű feladat annak vizsgálata, hogy a nép szaporulati rekonstrukciója, — a nemzet, mint folytonos értékigenlés és értékformálás, — az állam, mint naponkint megújuló uralomgyakorlás, szervezés és védelem, — milyen erőnek műve s azok milyen összefüggésben állanak egymással, megvalósulásuknak mi az eredménye, működésüknek milyen akadályai vannak?

A keletkezés és újrakeletkezés ezen tényezőit nem méltatja figyelmére — úgy látszik — építeni a romokon kívánó, csak a jövőre tekintő, magabízó és türelmetlen akarat, köteles vállalnia azonban a monomániás megoldás következményeiért a felelősséget s azokért eleve — az elmarasztalást is. Egyébként is, a szenvedély, vagy egy jelentős problémára összpontosult figyelem, azt eredményezheti, hogy az élő egésznek, az egységnek látása megszűnik, a figyelem kórosan megszűkül és a részt egésznek vélve nem látja annak igazi jelentőségét, egyéb, talán fontosabb alkotó tényezőkkel való összefüggését. Gondoljunk másfelől arra is, hogy mennyi túlzásnak forrása a kétségbeesés és alaptalan pesszimizmus, amelynek szülője szintén nagyon gyakran a tények nem ismerése, vagy az azokat irányító elvek és törvényszerűségek figyelembe nem vétele.

«A néperő csökken» — halljuk gyakorta. — «A népnek nincs ellenállóereje. A nemzeti erő elevensége és megújító ereje aláhanyaglik. Az állam ereje nem elégséges ahhoz, hogy a nemzet a maga önálló létét, mások segítsége nélkül és nemzeti öncélúsága jegyében élhesse.» — De azt is mondják, hogy csak a néperő fejlesztése, az állam minden áron való erősítése segíthet az egészségtelen közállapotokon. Mi van mélyebb tartalom ezekben a különböző jelszavak formájában jelentkező állításokban?

A nemzeti közösség tagjaiban él egy sajátságos erőélmény, amelynek felismerését könnyűvé tette az elmúlt két év tapasztalata. Eddig is gyakran hallottuk: «ha húszmillióan lennénk, minden máskép volna», ami azt jelentette nyilvánvalóan, hogy «ha erősebbek lennénk», akkor nemzeti feladatainkat tökéletesebben oldhatnók meg. Ezek a szólamok azonban gyakran arra szolgáltak, hogy igazolják az erőfeszítésről való lemondást, a küzdelemtől való visszahúzódást, az adott lehetőségek legjobb kiaknázásának elmulasztását. Az 1938. év őszén fenyegető háborús veszedelem alkalmával elemi erővel jelentkezett azonban egy dühnek minősíthető közhangulat, ingerülten kutatva, melyek voltak azok a feladatok, amelyeknek idején való elvégzése esetén erősebbek lehetünk volna államilag, nemzetileg, népileg. Az volt az egyik napról a másikra kialakult közmegegyezés, hogy mulasztások történtek a szervezés területén, a nemzeti szellem nem volt elég éber és egységes, erkölcsi hatóereje elgyengült; de minden irányú kritika alapját az a hit képezte, hogy magát a néperőt, az anyagot, jónak és értékesnek tartottuk s a hibát más tényezőkben kerestük. Önön erőnk átélése, amely lehet erő-, érték- és hatalomtudat, a gyengeség és pedig mértékében nem indokolt gyengeség érzetét váltotta ki, — ugyanakkor, amikor az idegen és ellenséges erők (különböző okok következtében) jobban szervezettségének elismerése elől nem lehetett elzárkózunk. S az a mód, ahogyan az idegen erő teljesítményeit egyes csoportok vagy rétegek értékelték, egyben arra is figyelmeztetett, hogy úrrá lett a nemzet életére végzetessé válható oly megegyezés, mely a mulasztásokat nem esetlegéseknek tekinti, hanem nemzeti karakterünkből kifolyólag végzetesnek tartja. Nem a hibákat, hanem önmagukat leplezték le ily módon. Más országok, nemzetek elért eredményeiről, teljesítményeiről a legteljesebb elismerés hangján szólhatunk ugyanis, de magának az erőnek bámulata azonban, amely azokat létrehozta és megalkotta, a teljes tehetetlenség és férfiatlanság, ez esetben az impotentia publica magatartása. Egyértelmű ez azzal, mintha valaki egy szép és egészséges gyermeket látva, rajongva arról áradozna, hogy milyen pompás apja lehet a gyermeknek.

Aki belső váddal kapcsolatban látja az erőszervezés és kifej-

tés hiányosságait, az mindig «erős», «erősebb», mint a feladat, érzi az erők jobb kifejtésének lehetőségét és egyben kötelességét is. A közönyös nem vesz tudomást erről a feladatról sem, lelki abszентizmussal él egy olyan «társadalomban», amelynek zajló erői nem érintik.

Továbbá: mert érzéseink szerint nem fejtettük ki a nemzeti közösségben rejlő képességeket és energiákat, azok értékének, jelentőségének félreismerése is jelentkezett, túlbecsülve a maximálisan lehetséges erőkifejtés határait. A reális politika előfeltétele, hogy időről-időre kipróbáljuk amit tudunk, amire képesek vagyunk, — itt nyitva marad természetesen az a kérdés, hogy vájjon a békében végzett teljes erőkifejtés milyen mértékben fokozódhatik háború idején.

Annak megállapításához, hogy a nemzeti közösség tagjaiban él saját erejének élménye, fűzzük hozzá: az élet lehetetlenné válik, ha állandóvá lesz az az érzés, hogy «van erősebb»: nem szükséges Hobbesnél keresni igazolásért segítséget — a magyar nemzet nem érezte magát soha, mint nemzet legyőzöttnek. Valahányszor háborút vesztett, nem erősebb nemzet győzte le, hanem «külső» és «külsőleges» hatalom, szerszám a végzet markában, fenytett meg vétkei miatt egy-egy bűnös nemzedéket. S a magyar ember ereje, hogy nem zavarja lelki életét az «erősebb»-től való félelem.

A maga gyengeségét és védtelenségét nem szükségképeinek érző embert, aki a mulasztások okait és okozóit nyomozza indulatosan, nyilván nem fogja annak fogalmi elemzése megnyugtatni, hogy mi a nemzet és mi a nép? Arra kell választ adnunk, hogy az, amit «erő»-nek, a nép, az állam erejének érez, lényegében mi és milyen tényezők eredője, hogyan függenek egymással össze, miképpen befolyásolják egymás működését? S az ú. n. korszerű reformok is új megvilágítást kapnak az említett kérdések vizsgálatával.

Programmunk e tanulmány keretében bizonyos törvényszerűségekre való rámutatás lesz. A *rámutatás* külön tudományos feladatnak tekinthető. A figyelem előterébe az *egészet* állítja, mert mint utaltunk rá, a cselekvésben élő ember hajlandó csak *részeket* látni, s feltárja az alkotó tényezők összefüggését és egymásrataltságát. Mindezt azonban nem a régmultat idézve

cselekszi, mint a múzeumi vezető Madách falanszterében, hanem sokkal inkább úgy, mint ahogy az élettan professzora demonstrálja valamely tételének igazságát az élő testen.

A rámutatás és a publicisztika rokonsága nyilvánvaló. De míg a publicisztika elsősorban és majdnem kizárólag meggyőződésből fakad, ismeretanyaga teljesen át van színezve valamilyen program propagálásával, s a célja elsősorban az, hogy meggyőzzön, valamire rábírjon, — az elmélet embere, aki a rámutatás funkcióját vállalja, ezeknek az élő meggyőződéseknek bensőséges voltát, élményszerűségét tudomásul veszi ugyan, de nem kerül varázsuk alá, hanem az ott élményszerűleg jelentkező átélt ismeret, gondolati elem vagy ítélet sor tudományos értékét igyekszik — bizonyos mértékben leleplező tendenciával, azaz érzelmi színezetétől megfosztva — feltárni. Ezen munkája közben anélkül, hogy a kelleténél jobban elmélyítené a kérdést, demonstrálja a rejtőző törvényszerűséget és rámutat az objektívnek tekinthető tudományos eredményre.

A következő vizsgálódás elsősorban politikai szemlélet eredménye, programmszerűleg szorítja tehát háttérbe a szociológiai szempontok érvényesítését. Nem tér ki tehát részletesen a problémával kapcsolatban a társadalmi alkotó erőkkel való összefüggések feltárására, a társadalmi miliőt, valamint a földrajzi *történeti* hatótényezők jelenlétét azonban beszámítja. Lát három megkülönböztethetőnek vélt erőcsoportot és azokat nem erőszakolt fogalomnak, hanem realitásnak érzi és a vizsgálat eredményeként annak is tudja. Ezt a valóságot vizsgálja, a valósítás akadályait, annak megghiúsulásából következő helyzeteket, valamint a valósítást elősegítő lelki tényezőket is.

A kérdés ilyen feltevése jelentőséggel abban a normarendszerben bír, amelyben irányító érték a szabad nemzeti közösség és annak keretei között gazdagodó emberi személyiség. A magyar nemzeti lét jelene által kiváltott probléma tehát elsősorban; konkrét gondolkodás eredménye. A felmerülő kérdéskomplexumot azonban szimptomatikusnak tekinthetjük, úgy hogy az így látott, az ilyen hangsúllyal tárgyalt probléma az európai kisállamok valamennyijét érinti.

Nyilvánvaló, hogy a következő fejtegetésekben az *erő* szónak nem természettudományi jelentése van, felesleges volna

annak segítségével keresni a megoldást. Erő itt a megvalósítás minimumát legalább valószínűsítő, a cselekvésig érő, izmosodó akarat — életerő. Nem a lélek ellobogó lángja, hanem annak eredményt felmutató energiája. A formáló akaratnak azt a legkisebb vitalitását, realizáló képességét jelenti, amely mellett a csoport, a közösség a maga sajátosságában exisztálni képes. Gondoljunk erre a tételre: valamely csoport ereje nem tagjainak nagy számától, és az alkotó egyesek kimagasló értékétől, hanem tagjai között fennálló szolidaritástól függ elsősorban. Az erő itt azt jelenti tehát, hogy a csoport mint olyan, a maga sajátosságában fennmarad, fejlődőképes, ellenállóképes, való vagy vélt rendeltetésének meg tud felelni. Van tehát valamely kollektívum, csoport formálásához szükséges lelki erők együttesének egy bizonyos kvantuma s a formáló akaratot, az alapul szolgáló és az azt kiegészítő lelki, szellemi és jellembeli képességekkel együtt csoport erőnek nevezhetjük.

A csoporterő az a minimális erő, amely mellett a csoport meg tudja tudatos vagy ösztönös célját valósítani. Egy sajátos funkció elvégzéséhez szükséges lelki és szellemi tényezők együttesének hatáskifejtést valószínűsítő minimuma tehát. A társadalmi alakulatok közül a csoportnak mindig van célja: egy vagy több, világosan meghatározható és elhatárolható, vagy egymásba folyó, egymást kiegészítő és áthatóan módosító, tudatos vagy tudattalan. A csoport tagjai ösztönösen élhetnek a cél szolgálatában vagy ismerve és felismerve tudatosan munkálhatják azt. Hit él bennük a cél elérhetőségében, érdemességében vagy értékességében — s él bennük ezeknek különböző mértékű és színezetű igenlése. Ezzel kapcsolatban hit él bennük vagy számítás a csoport fennmaradásának idejét illetőleg. Az emberi alakulatok leíró osztályozása ezeknek a tényezőknek figyelembevételét nem mellőzheti. Itt csak azt emeljük ki, hogy vannak lelki készségek, szellemi képességek, amelyek a csoportcél megvalósítását valószínűsítik vagy lehetővé teszik: van teremtő és eszmelató, eszmét felismerő vagy célt kitzúzó képesség, van erőket rendező és kivitelező akarat és cselekvés s mindezek együtt, egymást áthatva azt eredményezik, hogy a csoport «önmaga» tud maradni, megfelel céljának és rendeltetésének. Mi okozza, hogy ezek az egyénekből élő lelki képességek,

tendenciák úgy működnek össze, hogy abból hatás lesz? — Milyen módon befolyásolják egymást csoport és egyén? Ezek vizsgálata már további szociológiai feladat, ez alkalommal mellőzzük, ép úgy mint az egész folyamat társadalmi előfeltételeinek, társadalmi tényektől való függésének vizsgálatát, — még ott is, ahol ezeknek az itt vizsgált erőknek politikájáról van szó, ami legtöbbször nem más, mint a társadalmi előfeltételeknek legkedvezőbb alakítása.

A néperő, nemzetető, államerő társadalmi tényszerűsége vitán felül áll. Nyilván nemcsak egy «fogalmat», fogalomkonstrukciót élünk át, amikor a német nép egészségét, a francia nemzet kultúráját vagy a fasiszta állam rendező erejét tudomásul vesszük. A jelenség leírására törekszünk itt s azt kérdezzük, hogyan függenek össze egymással, milyen természetű egymásrautaltságuk, milyen funkciót végeznek, milyen rendeltetést töltenek be ezek az erők, miközben hatásukat kifejtik.

Az úgynevezett erőviszonyokat eddig inkább abból a szempontból vizsgálták, hogy azok az államon belül miképpen érvényesülnek: egyes társadalmi rétegek vagy csoportok a politikai hatalom elnyeréséért küzdöttek, azzal a céllal, hogy uralmi helyzetet biztosítsanak önmaguk számára. Vagy pedig — s ez volt a leggyakoribb eset — az állam erejét nemzetközi viszonylatban tárgyalták, az ellenséges térben, mint a háborús konfliktus esetén győzelmet biztosító tényezők összességét. Itt a nemzeti államot alkotó három erőtenyező, erőnyaláb leírásához szolgáltatunk adalékokat és szempontokat, a lelki tényezőkre irányítva figyelmünket. Ez a megszükités például azt jelenti, hogy ebből a szempontból vizsgálva, a hadsereg ereje, a haderő: nem a jó felszerelés vagy a csapatok jól ellátottsága, hanem harcos lelkület, harci szellem, bátorság, fegyelem; szervező és parancsoló erő a vezetőkben, — a célnak ismerete és szeretete, amelyért küzdeni kell, amelyiket megvédeni kell. Az előbb említett felszereltség és ellátottság tudata azonban már a csoporterőhöz számít.

Nem térünk ki a csoporterő működésének általános leírására sem. Van erő, amelyik vissza van fojtva, de mihelyt tere és lehetősége van, azonnal kifejti hatását («Blutdruck» túlnépesített térben). Van, amelyik az ellenálló gátaig sem árad el, mert

közben elpocsolyásodik vagy magába szívja, életerejét elszikkasztja a pusztá létküzdelem. Van az erőnek ál-megjelenési formája. Az erő látszata különböző fontos szerepet tölthet be. A lelket tarthatja a közösségben, amíg az igazi megerősödés bekövetkezik — s félrevezetheti az ellenséget (statisztikai jellegű hamisítások pl.).

Különböző tényezők együttműködnek, eredményük problémánk szempontjából valami, amit néperőnek, nemzeterőnek és államerőnek nevezünk. Ha ezeket abszolút gátló, külső romboló körülmények nem akadályozzák, vagy belső elrenyhülés nem következik be, akkor mint eredő előttünk áll a nemzeti állam s azt mondhatjuk, hogy ezek az erők megfeleltek rendeltetésüknek, belső alkotó elvüknek.

Bár elég gyakori ezeknek a kifejezéseknek használata, kialakult jelentésük egyfelől nagyon szűkkörű, másfelől teljesen széjjelfolyó. A köznapi szóhasználatban tehát teljesen ingadozó értelemben fordulnak elő s így az a biztonsága nincs meg az embernek, ami a már kialakultabb és egyöntetűbb szóhasználat eredménye. Jó nyelvérzékére, a fülére nem bízhatja magát az ember, plátói recept módjára ilyen módon nem igen dolgozhatja ki e kifejezésekben rejlő fogalmi elemeket. A tudomány aránylag ritkán operál ezekkel a fogalmakkal. Van természetesen kivétel is, csupán Petraschek állambölcseleti nagy művére utalok, amely lényegében véve az államerők elemzése.¹

Összefoglalva a mondottakat: a csoporton belül élő egyes embernek sajátos erőélménye van; kívánja, hogy az erő minél teljesebb legyen s az erő kifejtés lehetőségei megteremtessenek; ezt illetőleg felelősséget érez és felelősséget állapít meg másokkal szemben; az erő jelenlétét különbözőképpen ítéli meg, pesszimiztikusan, optimizmussal, vagy reálisan. Ezeket, az itt vizsgált erőket, csak az ismerheti fel, aki azokat mint feladatokat képes átélni. Az élmények más és más természetűek, ha saját nemzetre vagy idegenre vonatkoznak.

A néperő, nemzeterő, államerő együttes működésének, hatáskifejtésének eredménye: a nemzeti állam. A három tényező közül jelszóvá vált a néperő és programmá az államerő fejlesztésé-

¹ Petraschek Karl: Philosophie des Staates. Zürich—Leipzig. 1938. 664 l.

tése; a nemzeti erőre, úgy látszik, rossz idők járnak. Ez a tények feltárásának eredményeképp súlyos tévedésnek fog bizonyulni, mert, amint Réz Mihály írta: «A nemzet az erő».¹

II.

A néperő, a leggyakrabban használt, az utóbbi időkben, a három kifejezés közül. A néperő politikája vagy a néperő védelme elsősorban családvédelmi intézkedések, a népesség szaporodását előmozdító rendszabályok és törekvések együttesét jelentette és csak a legújabb időben bővült célkitűzése oly mértékben, hogy az a nép egészségének védelmén, a faj fenntartására irányuló akarat ébrentartásán kívül, nagyobb gondossággal foglalkozik azokkal az erkölcsi, lelki és társadalmi tényezőkkel, amelyek mind együtt jelentik a néperő hatályos védelmét és fejlesztését.² Ez a néperő politika már a nemzetté válás szempontjai szerint igazodik úgy, hogy szükséges két néperőfogalomnak megkülönböztetése, a bővebb értelemben vetett etnikai erőnek nevezve. Ez már a nemzeterő egyes alapvetően értékes elemeit is magában foglalja.

A szűkebb értelemben vett néperő jelenti azoknak a tényezőknek eredőjét, amelyeknek következtében valamely nép szaporodik. A magyar néperő fejlődése pl. azt jelentette, hogy a történet viszontagságai felett győzedelmeskedve, a magyarság megtartotta életakarátát, számban gyarapodott. Ez az erő mérhető, eredménye számlálható, mint a népesség fejlődése s más népek szaporodásának egyazon korszakban megállapított mértéke számszerűleg melléállítható. Ha pl. tudjuk, hogy a magyarság száma 1000 körül 300.000 volt, 1400-ban 3.000.000, 1750-ben 4.800.000 stb.³stb., úgy a néperő értékének megítéléséhez fel kell kutatnom a különböző belső (faji, lelki) és külső (történeti és társadalom-struktúrában adott) tényezőket, amelyek együttes eredménye volt a népességnek ez és ez a száma. A néperő tehát legszűkebb értelemben véve életigenlés, a fajfenntartásra irá-

¹ Réz Mihály: Tanulmányok. Bpest. 1909. 223 l.

² V. ö. Szombathalvy György: A néperő védelmének munkatervéhez. Társadalomtudomány. 1935. é. f. 54-60. 1.

³ Ajtay József adatai.

nyúló akarat valamely népi közösségen belül. Ennek biológiai, lelki és társadalmi tényezői vannak. Biológiai jellegűek az egészséges fizikum, az életösztön, a népesség faji tulajdonságai. Ezek a tényezők egy szóval foglalhatók össze: egészség. A lelki tényezők: az önmaga folytatására irányuló, ha úgy tetszik nemesebb fajfenntartási akarat, amelynek szublimált formája a nemzedékekben való gondolkodás. Ehhez járul az életküzdelem vállalása s járulnak mindazok a lelki tényezők, mint amilyen a munkabírási, okosság, józanság, szorgalom, amelyek körülágyazzák az élniakarást mint vezérmotívumot és végül azok a szellemi erők is, amelyek az etnikumban élnek s amelyek legkiválóbbja az anyanyelvet teremtő, fenntartó és gazdagító erő. Mindezeket együtt: erkölcsi egészségnek minősíthetjük. Ami a néperőt pusztítja, az: betegség. Állandó és átmeneti betegségek: a fizikai és a lelki erőt pusztítóak, belsőek vagy inkább a társadalom rovására írhatók. Ilyen betegségek a rendszerezést mellőzve a felsorolásban: tüdővész, alkohol, elmebetegség, egyke, nőtlenség vagy beltenyésztés stb.

Csak röviden utalunk a társadalmi tényezőkre, amelyek vizsgálata azonban a kérdés teljes megvilágításához feltétlenül hozzátartozik. Ilyenek a megélhetés, a népsűrűség foka, a korosztályok megoszlása, a foglalkozás, a népesség fajilag homogén volta, a családi élet erkölcsé, az állam irányító beavatkozása, a közműveltség foka stb. stb. Ezeknek a kérdéseknek részletes taglalását e vizsgálódás folyamán mellőzni fogjuk.

Kérdés, hogy a gazdasági (gazdálkodó) erőt a néperőhöz számítsuk-e. A felelet elől kitérhetnénk, mert hiszen ez a felsorolás: néperő, nemzeterő, államerő politikai síkon törekszik egységesen zárt lenni. De mégis rámutathatunk a következőkre: A gazdasági erő lelki tényezői, a szervező erőtől eltekintve, mint amilyenek a létfeltételek biztosítására irányuló akarat, a munka vállalása, munkabírási s szorgalom a néperő alkotó elemei. Ez a gazdasági erő anyaga a nemzeti erőnek is, amely a gazdasági akaratot úgy formálja, hogy az a nemzet szellemének megfelelő legyen. Az államerőt pedig az jellemezhetné, hogy a gazdasági életet jogilag rendező és irányító szervező tevékenysége a fenti szellem érvényesülését biztosítsa.

A néperő egészséges szaporodás esetén betölti azt a teret,

amely az övé, úgy hogy ott más népnek helye nincsen. Itt persze figyelembe veendők a gazdálkodás különböző formái, épúgy, mint a vagyon- és jövedelemmegoszlás tényei is. Figyelmen kívül hagyjuk természetesen az aránytalanul nagy teret. De ebben az esetben is azt mondhatjuk, hogy a néperő a rendelkezésre álló térnek népességgel való betöltésére törekszik. A néperő funkciója tehát elsősorban az, hogy az államerő által megvédett kereteket kitöltse, népességgel és munkával. Elsősorban: mert hiszen az egészséges néperő fejlődésének az állami keret nem feltétlenül végső határa.

Ha a néperő bármi okból csökken, akkor különböző következményekkel kell számolnunk. Idegen népek telepednek le vagy idegen népeket telepíthetnek le, vagy idegenek szivárognak be a csökkent értékű néperő által be nem töltött területre. Lehet, hogy ez a betelepedés vagy beszivárgás hasznot hajt a népierő szempontjából. Felébred a védekezés ösztöne, az idegen ellenséggé válik, ezáltal a néperő csökkenése esetleg átmenetinek bizonyul csupán, vagy a régi vér felfrissül és vérkeveredés következtében egy más életakarató nép születik, amely esetleg nagyobb néperővel fog rendelkezni. De bekövetkezhetik a néperő rohamos csökkenése következtében a nép teljes kipusztulása, vagy bekövetkezhetik nagyobb mértékű keveredés esetén az őslakók etnikumának elhalványulása, aminek következtében esetleg a sajátos nemzeti célkitűzések iránt is közönyössé válik. Jelenthet idegen népek betelepődése gazdasági háttérbe szorulást és egyéb hátrányos helyzet alakulásokat is, ha a betelepültek érdekeit védő külső erők az őslakókat óvó államerővel szemben akarataknak érvényt tudnak szerezni.

A munkának és szorgalomnak megcsökkenése, nem kielégítő volta szintén azzal a következménnyel jár, hogy idegen néperő: munka és szorgalom nyomul be a ki nem töltött «gazdasági» térre.

Az idegen etnikumú elem jelenthet előnyt az államerőre átmenetileg vagy állandóan, s a nemzeterőre is, ha azt nem hamisítja meg, ha a nemzeterő elég életerős ahhoz, hogy az etnikumukból származó érzelmi-akarati szuggesztiókat úgy tudja feloldozni, hogy az számára hátrányt nem jelent.

A biológiai jellegű, sőt az etnikummal átszínezett jellegű

élni akarás a társadalom minden rétegében megvan és ennyiben mindenki nép, a nemzeti állam közösségén belül. A néperő egyformán fejti ki hatását ma már a társadalom egyes rétegei között legalább is túl vagyunk azon a fejlődési fokon, ahol csak az alsóbb osztályokra nézve volt kötelező, mondjuk paradox fogalmazással, a gyermekáldás vállalása. S a néperő fontosságának felismeréséből folyó kötelelességtudat egyaránt élhet s egyformán élnie is kell a közösség minden egyes tagjában. Az izoláció, ennek a kötelességnek tudomásul nem vétele, vagy az az ellen való lázadás azt jelenti, hogy az egyén léte a csak egyéni létre korlátozódik, nem folytatódik, mert nem él benne töretlenül az önmaga folytatásának s a közösség fenntartásának ösztöne. Ezeket a negatív magatartásokat így lehet összefoglalni: «nem akar nép lenni». Ennek a magatartásnak szociológiai kifejtése tanulságos volna úgy az egyke, mint a házasságtól való tartózkodás problémájának megvilágítása szempontjából. Egyesek indokolt, vagy szörványos ilyen magatartása egyébként előnyt is jelenthet a köz számára. De jaj a nemzetnek, amelyik nem akar többé «nép lenni».

A néperőnek ez a legszűkebb értelemben vett funkciója az állami tér kitöltésére irányul. A töretlen faj fenntartási akaraton kívül hatnia kell a lét gazdasági megalapozottságára irányuló vélelmeknek is. A nemzeti állam célkitűzése szerint az élni akarás ezenkívül még olyan lelki tényezőkkel gazdagítandó, szellemi tartalommal olyan módon nemesítendő, hogy ha az értéklátás és értékakarás képességei nem is születnek még meg, de legalább annak előfeltételei meglegyenek, legalább is értéksejtésről beszélhessünk. Már nemzeti jellegű etnikai erőről lehet szólnunk ebben az esetben. Ez a néperő még nem öntudatosan sorsvállaló, de a tudatosság fogyatékoságait egészségesebb reakciói, ösztönéletének töretlensége, lelkének egységessége pótolják. Örök alapja és előfeltétele ez az értékes magasabbrendű élet kifejlődésének.

A néperő számszerű eredményei a legszélesebb társadalmi rétegnél, a dolgozó népnél mutatkoznak természetesen. Lelkükben is ők leginkább «nép», csak nép, amelyet a nemzeti és állami erő csak érintett még, de nem szellemített át. Az ily értelemben vett nép azonban egyre nehezebben választható el a nemzettől, az a nép t. i., amelyiknek más értéke nem volna,

mint az, hogy szaporodik, a munkáskezet és a katonát adja az államnak. Ha nemzeti öntudata halkabb, vagy kulturális formáló akarata még ki nem alakult is, de a nemzeti erő érzelmi tényezői gazdagabbak esetleg, nagyobb értéket jelentenek, mint a felsőbb rétegekéi.

A néperő további jelentése és jelentősége, hogy még formábanem öntött és felhasználatlan energiájú, potenciális erő. Ez is feltalálható minden társadalmi rétegben. A néperő eszerint még nem szublimált erők együttese is. Mert ennek érezzük (és tartjuk), a megújulás forrásának, felfrissítő erőnek is számít. A szublimált erő, ez esetben a nemzeti erő, eljuthat a fásultság és az önmagával szemben való bizalmatlanság terméketlen korszakáig. A sok szerelmi kalandon átment férfi tapasztalatokban gazdagon, terméketlenül pazarolhatja el életerejét, míg az, aki nem ment át a szerelmi kísérletek hosszú során, alkalmas lehet minden tapasztalat nélkül maradandó kapcsolat létesítésére. A friss néperőből táplálkozó nemzeterő hajlékot építhet, amelyben nemzedékek oltalmat találnak. De a néperő frissesége is lehet — illúzió. Más fogalmazásban, a nép, mint értékes emberrezervoár él a köztudatban, ahonnan a nyersebb, de erősebb «elemek» érkeznek. így az is lehet a néperő szerepe, hogy a látszatnagyságokat időről-időre kiirtja a nemzet életéből, mert képviselőinek látását nem homályosítják el a felsőbb rétegekhez tartozókat kötő tekintetek. És mert propaganda által irányítható tömegerő is egyben, — fel lehet használni az igazi értékek kipusztítására: jól kidolgozott technikája van ma már ennek a műveletnek.

Itt érintjük röviden a népállam és a népi politika kérdéseit. Mi az, ami a népi erő köré fonódó lelkiséget ma olyan ígéretessé teszi? Miért bízuk az ember a népben, amikor már senkiben sem bízuk? Még őszinte erő, töretlen és egységes. Harmónia van a lelki képességek között és megvan az erőt adó földhöz való közelség. Az e körülmények által determinált erkölcsi magatartás megbízhatósága. Homogén fajiság. Ezekért tekint a bizonytalanná vált önmagáról megfélemedezett vagy egységes értékrendet kialakítani nem tudó kulturakarát a túlterhelt és gyengülő politikai formálókészség, vagy a megtámadott védő és szervező erő az egészség erőforrása után.

A népállam programja különben egyáltalában nem egyseges. Legszeleső negatív programját könnyű megállapítani. Csökkent értékűnek, sőt feleslegesnek minősíti a nemzeti kultúrát és a nemzeti államot, illetőleg azoknak hordozóit, mert ellenük különböző szempontokból kifogásai, sőt vádjai vannak. Legtúlzóbb és legveszedelmesebb formájában az ilyen érzelmi színezetű népi politikának eredménye, a néppé válás, homogén tömeggé válást jelent, ahol programmszerűleg semmi a horizontálistól eltérő, abból kiemelkedő differenciációnak értéke nincsen. Jelenti tehát a nyers erő síkjához való visszatérést, azt, hogy újból az államok keletkezésének korához térünk vissza. Ez a primitív állapot semmiesetre sem lehet érdeke kis nemzeteknek, amelyek csak minden értékes erejük érvényesítésével tudják különlétüket naponkint kiharcolni. Kishatalmat csak a szellem szabadsága tehet nagy nemzetté.

Ez a program különben azon az előfeltevésen épül fel, hogy a nép maga a *nemzet*, helyettesítheti azt, ami azt jelenti, hogy minden tagja egyformán átéli a nemzeti létet és egyforma eredményt biztosító akarattal tudja szolgálni az állam céljait, ha azonnal nem is, de rövid fejlődés után, feltétlenül. Ebben az értelemben véve a népi politika hirdetése egyszerűen azt involválja, hogy a konkrét hatalmi tagozódás változtatandó meg. A feltörő népi erő új hatalmi megosztást kíván. így a társadalom nélküli nivellált, hierarchia nélküli állam a valóságban ismét csak átmeneti lehet, ami egyébként természetes, mert hiszen az egyes emberben lakó különböző mértékű és színezetű lelki képességek újra és újra meg fogják teremteni a társadalomban a hierarchiának valamely formáját.

Ha a népi erőt tágabb értelemben veszem, mint etnikai erőt, akkor különösen a nemzeti és államalkotó erők csökkenése esetén érhető ezeknek az erőknek nagyra értékelése, de mégsem olyan módon s mértékben, mint amilyenben a túlzó népi politika programjában részesül. Mert hiszen ha a néperőt jelentőségénél nagyobb mértékben becsülöm meg, akkor értékke emelem az amorfot, azt, ami még nem alakult ki. A nép fontosabbá válik, mint a nemzet a maga kialakult erkölcsi rendjével, — többet jelent, mint az állam kialakult jogrendjével, intézményeivel es hatalmi apparátusával.

A néperő kultuszának nagyobb mértéke akkor válik indokolttá, ha a felsőbb rétegek homogeneitását akarjuk ily módon elérni, — ha a nemzeti erők hivatott képviselői pl. egy háború következtében megritkultak, vagy egy ilyen háború veszedelme fenyeget, — szóval ha a népnek, a nemzeti feladatra fel kell készülnie, illetőleg annak megoldásában az eddiginél sokkal nagyobb szerepet kell vállalnia. Az ú. n. népi politika e téren is hajlandó túlzásokra, amikor a jövőt véelve szolgálni, csak a tömegekre van tekintettel, a magasabb igényeket pedig, azok értékét nem ismerve, indokolatlanul hanyagolja el.

A néperő több tényező eredője. Más és más népeknél a kiegészítő, értékes tényezők különbözők lesznek, nem ugyanabban a tulajdonságban bíznak azok, akik a népben bíznak, esetleg a bátorságban, vagy a józanságban, — másoknál a szorgalomban vagy a vallásosságban fognak bízni.

Végül pedig az természetes, ha valamely «nép» szét akarja törni azokat a formákat, amelyek számára akadályt képeznek, ez esetben ideológiai síkon értéktelennek minősít minden kialakult, politikai formát, értékrendet vagy történeti gondolatot. S az is érthető, hogy ezt az ő érdekeit szolgáló népi ideológiát másokkal is elfogadtatni igyekszik.

A helyes és józan népi politika tehát jelenti a népnek nemzeté emelését, a szabad cirkuláció megteremtését, hogy azok, akik a nemzeti és államerő gyarapítására alkalmasak, a megfelelő helyre kerülhessenek, de nem jelenti a nemzeti erő értékességének tagadását, sem azok egészséges hordozóinak háttérbe szorítását. Nem jelentheti a nemzet szelleméből kinőtt rend rombolását, sem annak a magatartásnak széttörését, amely mint tradíció, az állami formáló akarathoz sajátos stílusát adja.

III.

A nemzeti erő értéklátó és értékvalósító erő. A nemzeti erő hittel formáló akarathoz, amely megteremt egy olyan eszmét, amelyben az örök értékek sajátos módon és egyszeri különös arányban vannak együtt, szóval kialakít egy értékrendet, amelynek funkciója, hogy értelmet adjon a közösség életének, az ebben a közösségben élő minden egyes ember törekvéseinek, — meg-

teremtse azt a közösségi formát, amely éli ezeket az értékeket ápolja azokat, továbbadja s az etnikumban adott elemek a nyelv és emlékezés felhasználásával következő nemzedékeknek a nemzeti kultúra segítségével. Az az erő, amely az emlékezés által az értékes múltat jelenné varázsolja, s annak szellemében új és új célt tűz a közösség elé. A nemzeti erő: az értékes élet akarása, az értékes életet lehetővé tevő közösség megteremtése által.

A nemzeti erő tehát egyfelől kiformal egy sajátos értékrendet, azokat a normákat, amelyek a «nemzeti» közösség életét szabályozzák. Amikor azt mondom, hogy a nemzet egyenlő egy értékrenddel, ez azt jelenti, hogy van egy olyan sajátosan kialakult értékrend, amelyiknek neve: nemzet. A nemzet tehát egyfelől értékrend, normarendszer — a legátfogóbb és a legnagyobb hatású ma — egyéb értékrend vagy normarendszer mellett, az örök értékek egy sajátos rendszere. Másfelől azonban ez az erő áthatja és formálja a közösséget, ez az értékrend teszi nemzetté — amely, mint nemzet, egyik formája a közösségeknek. Ha a nemzetben csak értékrendet látok — úgy, mint társadalmi alakulatról, csak népről beszélhetnénk. Ez nem indokolható. Ha a népi közösséget a nemzeti erő áthatotta, a nép nemzetté fejlődött, amely nemzetben működnek továbbra is a népi erők.

A nemzeterő érvényre juttatja a maga értékeit az egyes emberrel szemben, a közösségen belül élő csoportok szempontjaival szemben, — arra törekszik, hogy a nemzeti közösségen belül élő népek is elismerjék annak becsét s idegen nemzetek is, mint emberi értéket vegyék tudomásul s mint ilyent övezzék rokonszenvükkel. Az erő itt azt jelenti, hogy az értékesség élménye győzzön — váljék uralkodóvá pl. az inkább gazdasági szempontok szerint igazodó életterületen is — s arasson állandó diadalt az idegen értékrendből kiáradó erőhatás felett. A disszimiláció pl. a nemzeti erő veresége egy más nemzeti erővel — sőt idegen népi erővel szemben, amikor a nép a közös származás tudatát, a faj magasabb rendűségének hiedelmét, tömegvonzást, a gazdasági elv érvényesülését jelenti egyidejűleg.

A nemzeterő jelentőségét foglalja egy mondatba Ravasz László, amikor meghirdeti, hogy a szép dal tovább él, mint a legbölcsebb törvény. S a nemzeti értékrend közössége ma az,

amely lehetővé teszi, hogy ne érezzük magunkát mások eszközének.

A nemzeti erőt alkotó lelki tényezők: a külön létre való ráébredés, annak tudata, — önértéktudat — annak átélése, hogy létének értelme csak ebben a formában van — e létforma veszélyeztetettségének átélése, — de mindezek alapján hit az érték örökkévalóságában. Közösségi érzés, amely tudatos és parancsoló, amelyet erősít a küzdelem közössége, az átélt nagy küzdelmekre való emlékezés a jövőt formálni akarás, célokat latúzó erő, az anyanyelvet gazdagító gondosság, a lét problémáit magyarázó, az élet értelmét kereső, a szépért sóvárgó erő. A jog és méltányosság szerinti rend megteremtésére törő vágy, a kialakult közösséggel, a kultúrával, a hatalmi renddel való azonosítás érzése és tudata.¹

Amiként a néperő kitöltötte az állami teret és megakadályozta, hogy azt más nép foglalja el, hasonlóképpen a nemzeterő funkciója az, hogy a nemzeti közösség mintegy létünknek egyedül értelmet adható értékrend objektívációja folytatódjék és ne legyen irányító ereje más politikai és kulturális létformának, mint a sajátmagunknak, amelynek értékességét élményszerűleg átéljük és igazoljuk a nemzeti közösség sorsával való azonosulással s a kultúra kifejtésével.

A legfőbb közösségi erőt, a legértékesebb alkotó erőt a nemzeti erő jelenti, ez az értékes forrása és ebből árad szét a néperőt és államerőt tápláló sajátos életelv is. Átala rendeződik a nép statikus tömege nemzedékek egymásután következő dinamikus rendjébe, általa fejlődik a dolgozók társadalma a nemzeti munka szolidáris közösségévé² s általa lesz a védelem és a harc közösségéből értékeket, a «nemzeti» formájában megjelenő humánusot védő alkotmányos állam.

A nemzeti erő fokozott jelentősége idegen néperő vagy államerő igénybevétele esetén válik nyilvánvalóvá. Idegen nép-

¹ Concha, Renan, Ortega y Gasset neveit említem itt csupán mint akiknél a felsorolt tényezők először szerepeltek, mint a nemzeti lét alkotó elemei.

² A nemzeti erő alkotja a társadalmi eszmét is. A nemzeti és a szociális eszme viszonyát itt teljesen mellőzöm, mert azt «A magyar szociális eszme» c. tanulmányomban fogom vizsgálat tárgyává tenni.

elemek betelepítése és beáramlása esetén mégha az aránylag nagymértékű is, az egészséges nemzeti erő biztosítani tudja az értékrend folytonosságát s fenntarthatja új nép alakulása esetén is. Idegen államerő behatolása esetén, ami pl. szervezetek intézmények átvételében jelentkezhetik (ilyen módon hat t. i. az idegen szellem a szervezőkön keresztül, akik inkább értékvédők, mint értéklátók vagy értékalkotók) ismét a nemzeti erő az, amelyik a nemzeti személyiség legfőbb oltalmát jelenti, így válik világossá, hogy miért járt a magyar szellem egész történelme folyamán eszmei segítségért Svájcba és Hollandiába, Parisba és Londonba, s az is, hogy kockázattal jár, ha az állami és nemzeti gondolat hordozását egy teljesen azonos, szűk rétegre korlátozzuk s hogy miért válhatik veszedelmessé, ha a tudománynak «hivatalos jellege van» stb. stb.

Épúgy mint a néperő, a nemzeterő is csak akkor teljes hatáslehetőségű, ha az a közösség minden tagjában él. Azonban míg az a mondjuk: norma, ami a néperő kifejtését kívánta, az élet akarása, a fajfenntartás parancsa volt s így általános, mindenki által élhető, különbséget elsősorban az egészség mértéke jelenthet — addig a nemzeti erő legnemesebb feladatainak megvalósítása nem adatik meg csak keveseknek. A nemzeti társadalmon belül tehát a különböző társadalmi rétegek a nemzeterő értékessége szempontjából különbözők lehetnek. De hangsúlyoznunk kell azt is, hogy a nemzeterő ösztönös megalapozását kitevő erők teljes elterjedésére számíthatunk. Ilyen a sorsközösség érzése, vagy pl. a nemzet fennmaradásába vetett hit. Ezek azok az erők, azok a tényezők, amelyek a nemzet öntudatalattijába, a népbe nyúlnak vissza s ez teszi érthetővé a népi erők fontosságának, a formáló akarat önbizalmának megtörése vagy veszélyeztetése idején való hangsúlyozott elismerését.

Ha egy nemzet még ereje teljében van, a legmélyebb megdöbbenéssel ébred rá arra, hogy az, amin egész élete felépül: a népi erő, sorvad — és a közösség pusztulásához vezet. Ilyenkor hangzik fel az a kétségbeesés, a nemzeti lét veszélyeztettségét átélőknél — amit a költő szavával lehet legrövidebben érzékeltetni: «Ne még, ne még — agyam még eszmetűzben ég».

A nemzeti erőnek szétterjedése lehet gazdagságának követ-

kezménye. Szétárad és áthatja a közösség minden egyes tagját. Lehet a nép követelő kultúrszomjának következménye is, amikor esetleg nem fogja kielégíteni az, amit szellemi táplálékban a neki rendelt vezetőktől kaphat.

A népnek, amíg életerős, új politikai formát, új értékrendet, létének értelmet nem adhat idegen.

Az idegen nemzeterő igénybevétele, ha az a nemzeti kultúrának egyetemes emberi értéket jelentő terméke, csak áldásos lehet, mert hiszen ez jelenti az utat a humánus felé. így cserélődnek ki új eszmék, így kap egyik nemzet a másiktól új gondolatot, új indításokat. Természetesen az egészséges fejlődés csak az lehet, hogy a nemzeti szellem átformálja az idegent, feldolgozza az attól kapott impulzust és csak azt veszi át, ami legbelsőbb lényegének megfelel. Ha a hatószellem teljesen idegen, úgy az hatástalan marad, semmiesetre sem hat a nemzeti közösség inkább ösztönös tagjaira, — a hatáslehetőség bekövetkezte esetében pedig a honi szellem idegenné válik, mássá lesz, meghasonul vagy elsorvad. Nem tud irányt mutatni többé az értékes életre vágyó feltörő lelkeknek s azok tájékozatlanul a káoszt készítik elő vagy idegen szellem irányítása alá kerülnek. Ha megfelelő külső hatás vonul meg az idegen szellem mögött, az állam felbomlása is bekövetkezhetik.

IV.

A vizsgált erőrendszerben az értéksejtő néperő és az értékformáló nemzeterő mellett, az államerő elsősorban értékvédő erőnek tűnik fel. Védi a népi erőt a népességet és munkájának eredményeit; a nemzeti erőt, a nemzeti közösséget és alkotásait; védi önönmagát, a kialakult állami formát és annak intézményeit. A népi közösség nemzetté fejlődésének kereteit biztosítja; a nemzeti közösség belső formájának külső, szervezeti formát ad («la nation organisée») s a megalkotott államot újra és újra teremti, egyben óvja az ellenséges erőrendszerek támadásai ellen. Szervező erő tehát, de uralkodó és irányító erő is.

Mint szervező erő rendet teremt, jogszabályokat alkot, a közösség általa jogközösséggé válik. Szervezésével mindig egy fejlődési pillanatot rögzít, — a rendnek mégis olyannak kell

lennie, hogy ne merevítse meg a hatalmi viszonyokat, ne kösse gúzsba az *életet*, hanem hagyja meg a lehetőségét a fejlődésnek. Bár ezt igyekszik elérni — a fejlődés előidézője mindig a nemzeti erő lesz és marad. Mintahogy a nemzeti erő mind a három tényezőre vonatkozólag eszméket alkot és eszméje van az egész erőrendszer összefüggésére vonatkozólag is, az államerő szervező tevékenysége kiterjed az egész rendszer működésének biztosítására, külső kereteinek megteremtésére. Közbelép mindannyiszor, ha a tényezők valamelyike túlteng vagy pang, vagy ha valamelyik önmaga nem képes feladatait ellátni, vagy sérüléseit gyógyítani. A szervező tevékenység alapját az a lehetőség képezi, hogy a keret étellel telhetik meg. Kant figyelmeztet, hogy becsljük meg a formát, mert az tartalommal telhetik meg. Ez a tétel az állami lét lehetőségeinek egyik alapfeltételét tartalmazza. Nem azt jelenti azonban, hogy a keret, a forma *teremt* meg a tartalmat. A nemzeti fejlődésének külső feltételeit biztosítja csak az állami keret, — de nem *okozza* a fejlődést; a gazdasági erőt védi a jogrend, de nem tudja életre hívni, ha az nincs adva a néperőben (az anyagi erőforrások mellőzése természetes ebben a gondolatmenetben).

A szervezés lényegében véve: áttekintés, előrelátás, terv, tervszerű hatályos irányítás, »cselekvéssé izmosodó gondolat« (Katona József kifejezése). — Ennek megfelelően, a szervezet exekutív munkásainál: megbízhatóság, értelem és szorgalom. Hogy a szervezés hatályos legyen, — az irányítóknak és irányítottaknak azonos szellemi közösségben kell élniök. A szervezés előfeltételeit a nemzeti erő teremti meg.

A jogrendet szervező erő, amelynek alapját a nemzeti erő képezi és hatályosságát az uralkodó erő garantálja — egyaránt feldolgozza a nemzeterő által termelt eszméket és az uralkodó erő által sugallt, a hatalmi rend biztosítására irányuló kívánságokat, valamint önmagára irányuló reflexió eredményeképp, szervező tevékenységének biztosítását célzó feladatokat — olyan módon, hogy a nemzeterő által átitatott közösség azt elfogadni hajlandó legyen.

Ezt a jogközösséget az egyes embernek a fenyegető «más»-tól való félelme teremti meg, az az érzés, hogy van «veszedelmes erősebb», amint erre már Hobbes rámutatott. Ez alapján véve

a rend iránt való elementáris vágyakozás, a biztosítottság Keresése, eredményekép az egyén féelme szűnik. — Ezt a jogközösséget azonban kiegészíti és áthatja az uralom közössége, amelyet a hatalomvágy teremt meg, legnemesebb megjelenési módjában, a politikai formáló akarát («quid divinum», «virtù»).^1 Az egyes ember hatalomvágya azonban csak fellobbanó, mihelyt valaki a vezetést elvállalta, szívesen leköszön és hatalomvágya, uralkodási ösztöne szűkebb szférában keres magának kielégülést. A nagyobb közösségért való felelősségtől így szabadul. Ez az uralkodó erő alkotta az államot s annak fennmaradását is csak a uralomra termettség megingathatatlan tudata biztosítja. Ez a hatalom teljességére törő, ez a minden kockázatot vállaló értudat egészíti ki az összehasonlítást nem tűró nemzeti önértéktudatot. — Az állam újra és újra alkotásának feladata azt jelenti, hogy bizonyos történeti helyzetekben felmerülhet az eszközökben nem válogató uralmi rend megteremtésének szükségessége. A jogi normák a nemzeti államon belül arra törekszenek, hogy ezt a nyers uralkodó erőt domesztikálják és átszellemítsék stb., stb.

A szervező és uralkodó erőből álló államerő működésének eredménye az állam, egyfelől normarendszer, azon a nemzeti közösség által használt eleven normáknak, ezen normákat megtestesítő működő intézményeknek összefüggése és összessége, amely az érintett közösség kívánságainak megfelelő vagy legalább az által elfogadott szervezettségben azt a célt szolgálja, hogy ez a közösség más közösség eszköze ne lehessen, magukat egyesek és csoportok keretem belül biztonságban érezhessék.

Másfelől azonban azoknak az állampolgároknak és az állam területén lakóknak közössége, akik ezeknek a normáknak szabályozása alatt állanak, azok szerint cselekszenek. Amelyik normarendet nem élük többé, az már csak *holt* normarendszer mint ahogy vannak holt nyelvek, amelyeket senki sem beszél, bár lehetnek tökéletesebbek, mint az élő nyelvek egyike vagy másika. Frivol hasonlattal: a bridge-játék szabályai, ez egy időtlenül érvényes »normarendszer«, de egy bridge-parti: a szabályok és négy élő játékos együtt, amint a szabályok szerint

¹ Freyer. Hans: Machiavelli, Leipzig 1938 1721; 131 1,

játszanak. Az államerő épúgy mint a nemzetem kettős feladatot lát tehát el: normarendszert alkot és erejével azon munkál hogy az el is fogadtassák. Ehhez kell erejének lenni. Rendelkezésre áll a kényszer — mert irányítását nem kizárólag az engedelmesség ösztönéből vagy belátásból fogadja el az egyes ember; a nemzet-erő szuggesztióit szeretettel és bizalommal fogadja be a közösség, mert ott teljes az azonosság. Az állammal szemben ez nem lehetséges, mert mindig van benne valami, ami «gépezet».

A védő erő, csak mint szervezettség, az államerő műve, — vele abban együtt van néperő és nemzeterő. A hódító erő — ismét a három tényező együtteséből keletkezik, de úgy az uralkodó erő, mint a nemzeterő értékrendje sajátos szerepet játszanak benne. De vessük fel azt a kérdést is, hogy az államerő, mint formáló akarat kifelé, más államok felé, csak mint harci egység és teljesen zárt jogrend jöhet számításba, vagy pedig az egyes államok építenek együtt valamit, van-e ilyen tendencia? Ebben a munkában talán szerepe mégis inkább csak a nemzeti erőnek van, mint értéklátó és formáló erőnek?

Már utaltunk eddig is azokra a lelki tényezőkre, amelyekből az államerő alakul. Kiegészítőleg, az uralkodó erő: erő és értéktudat, parancsolni és diszponálni tudás, formáló akarat, energia, ösztönös tájékozódás a politikai szférában; másfelől: engedelmesség, lojalitás, hűség.

Az államerő a kollektívum minden egyedében él, annak kialakításához mindenki hozzájárul, mint az állam polgára, mint katona, mint jogok és kötelességek alanya. De, amikép a nemzeti erő értékesebb hordozóit egyes társadalmi rétegekben véltük nagyobb számban fellelhetni — így az államerő még sokkal inkább egyfelől kialakult csoportokba, másfelől szervezetekbe és intézményekbe összpontosul. Egyesek szerint az állam ereje elsősorban a férfi-közösségek egészséges szellemétől függ, mint amilyen az államférfiak, a nemzeti elit közössége, a hivatalnoki kar, a véderő.

Ebből következőleg az államerő politikája, egyfelől bizonyos lelki készségeknek ápolását fogja jelenteni, amelyekre mindenkinél számítunk, de ugyanakkor jelenti az említett közösségek szellemének ápolását — ami ismét csak a nemzeti erő segítségével lehetséges.

Az állam szervező ereje betölti az állami teret és szervezésre másnak csak átengedett hatáskörben van módja. A hatalom közössége is magába foglalja az egész állami közösséget — más nem gyakorolhat főuraimat — más nem vállalhatja a közösség egészének vagy legfőbb értékeinek védelmét. (Ösztönös tiltakozás az ellen, hogy olyan valaki, olyan réteg védje a közérdeket, akit arra a közösség nem tart hivatottnak.)

A nemzeti állam szuverenitása megfontolásunk alapján a következőképpen alakul: teljes az állam szuverenitása, ha a néperő betölti a rendelkezésre álló teret és ezáltal megakadályozza hogy oda más behatoljon és jelenlétével valamilyen formában befolyásolja az állami akarat alakulását vagy érvényesülését. Ha a nemzet a sajátmaga értékrendszerében élve feleletet tud adni a lét minden kérdésére a maga erejéből és ebben a szellemben tudja a jövő útját kijelölni, új célokat kitűzni. Ha szellemileg uralkodik tehát az állami teret betöltő nép felett, anélkül, hogy más szellem ebben befolyásolná, vagy más hatalom akadályozná, s ha szervező erejét, az állam keretein belül minden külső befolyásolás nélkül gyakorolja. Egyenjogú az államok társadalmában, egyenlő értékű a nemzetek közösségében és küllellenség ellen ezt az egész nemzeti szempontú erőrendszert a maga erejéből megvédeni képes.

De itt látjuk mélyebb megokolását annak az ösztönös bizalmatlanságnak, ami Zrínyitől Széchenyin keresztül mindmáig él a magyar vezető államférfiakban az idegen államerő vagy idegen segítség igénybevitelét illetően.¹ Ha idegen államerőt veszek igénybe a hiányzó államerő pótlására, támogatására, gondoljunk katonai vagy külpolitikai segítségre, vagy azért, mert az államalkotó génius nem elég erős, hogy adott történeti helyzetben a belső rendet biztosítsa, vagy hogy az állam függetlenségét megóvja, úgy a kockázat nagy, mert a szuverenitás csökkenésének ténye sorvasztólag hat a többi erőtevezőre is, különösen egy olyan közösségen belül, amelynek tagjai eziránt különösebb érzékenységgel bírnak. Itt látjuk ismét azt a jelenléteget, amit az »erők kompenzációja« törvényével lehet magyarázni.

¹ Réz M. i. m. A nemzet önerejére való utalás Széchenyi politikájának alapköve. 466 l.

Ez azonban csak a veszélyeztetettség bizonyos mértékig érvényes és azt jelenti, hogy a három erő között sajátos, szünetnélküli belső kiegyenlítődé és kölcsönös segítség-nyújtás folyik. Ha az állami erő csökken vagy veszélyeztetve van, vagy ha ösztönösen az az érzés válik úrrá, hogy az állam szuverenitása nem teljes, akkor a szellemi és erkölcsi erőnek kell a kisebb értékűségű érzéseket pótolni a szellem szabad kifejtésével és nagyobb életességével. S valóban ha a szervező erő valamely feladat megoldására állandóan idegen erőt vesz igénybe, vagy hosszabb időn keresztül legalább is, úgy a nemzeti erő mindig teljes energiával igyekszik a tény káros hatásait, amelyeket nem is lát talán, csak «megérez» — teljes energiával kiegyenlíteni. Ez a helyzet egy számszerűleg kis nép, helyesebben kis hatalom életében gyakran adódhat, de amíg nemzet, amíg ereje van, hogy nemzet maradjon, az ezirányú küzdelmet soha fel nem adja.

Itt válik érthetővé az is, hogy miért kívánta valamennyi nemzetnevelőnk, hogy a nemzet csak saját erejére támaszkodjék, — azonban igazi önerőre, mert vannak annak olyan megnyilvánulási formái, amelyek a látszatot értékesebbnek tüntetik fel, mint az értékes erőt.¹

A szuverenitás érezhető, nagyobb mértékű korlátozásával kapcsolatban a nemzeti közösséggel szemben az irányító rétegnek, a vezető államférfiaknak következő feladata merül fel. Mint legfőbb államtitok őrzendő, hogy az államerő öncélú kifejtése akadályokba ütközik, idegen hatalom irányítását kénytelen elfogadni. Az egész erőrendszer ugyanis egy eszményi célközpont kisugárzása következtében válik eletesse és ennek a központi eszménynek vélt megaláztatása (ennek feltételezésére sajátos hajlam él a közösség féltő gondosságában) az egész erőrendszer szétzúllásának kezdetét jelentheti. Nehéz volna azt állítani, hogy ez «csak» az állami szuverenitás, még az sem elég, ha azt tételezzük fel, hogy a nemzeti öncélúság, amiről itt szó van. Arra mutat ez a lelki tény is, hogy magának a kialakult nemzetnek, mint értékes létnek átélése, elválaszthatatlanul össze van kapcsolva az örök értékkel. Az az ember, aki egyszer is engedelmesskedett úgy, hogy megsérült benne az az erkölcsi princí-

¹ V. ö. Réz M. i. m. 171 l.

pium, amelyből önértéktudata táplálkozik, — lehet, hogy soha többet nem lesz egész ember. — Viszont az is lehetséges, hogy a lélek lángja még magasabbra lobog, ha a tűzét elfojtó akadályt megemésztí. Ezért van szükség a költő szuverenitására, a walesi bárdokra, akik a lélek lángját élesztik. A teljes szuverenitás illúzióját, a nemzet legyőzhetetlenségének hitét a költő teremti meg első sorban — s tartja fenn a veszélyeztettség idején. «Fiaim, csak énekeljetek» — biztatta Tompa költőtársait. Ezalatt pedig a kis hatalmak vezető államférfiai és diplomatái segítenek magukon okos hajlékonysággal, bölcsességgel, göggel és cinizmussal.

Az államerő kifejezés közkeletű jelentése szerint azonban az itt külön-külön tárgyalt tények együtt jelentik valamely állam erejét s népi erő, gazdasági erő, kulturális erő, katonai erő annak alkotó részeit képezik. Ez esetben nem az államot alkotó erőkről van szó, hanem az állam «mérhető» erejéről. Azt, ami leginkább *számít*, a nemzetet, nem tudja ez a szemlélet számadási tételként beállítani s *így* nem képes értéke szerint megbecsülni. Helyesebb, ha a nemzeti állam minden erejét akarom egybefoglalni, a nemzet erejéről szólni, mert akkor érzékeltetem, hogy a látható erőtenyezőn túl, a döntő fontosságú «imponderabilé»-k együtthatására is számítok. Az állam ereje áll előttem, ha «kívülről» szemlélem a dolgokat, a nemzet ereje, ha «belülről» vetek számot lehetőségeinkkel.

Ha visszatérünk, ahhoz az erőigény élményhez, amelyből kiindultunk, úgy az abban foglalható össze, hogy a nemzet céljainak megvalósítására az állam szervező tevékenységével gondoskodják erős és jól felszerelt hadseregről. Ez esetben tehát nemcsak erőt kívánt a közvélemény az államtól, hanem fölüeny erőt, hatalmat. Mindig ezt kíván. Az államnak kell lennie hatalmának, a belső rend és külső biztonság fenntartása céljából, közérdekből tehát, hogy a nemzeti értékrend szerinti közjó megvalósulhasson.

Ez a hatalom az összes erőtenyezők, tehát az egész közösség állami életének eredménye. Ez relatíve függetlennek tünik fel, nemcsak az egyes ember igénylésétől, hanem a közösség konszenzusától is. Ez azonban nem az uralkodó réteg politikai hatalma, az államnak épügy van hatalma, mint a nemzetnek

nyelve. Fejtsük ki ezt a párhuzamot. Fogadjuk el Ortega y Gasset azt a megállapítását, hogy a beszéd az alapvető társadalmi tény. Fűzzük hozzá azonban, hogy a kialakult nyelv már nemzeti jellegű. Egy közösség élet-műve, amely abból született, hogy az emberek egymással beszélnek. Az embereknek ilyen a természetük, beszélnek egymással, állapítja meg a társadalomtudomány — s kialakult a nemzeti nyelv. Mi a funkciója? Ha nem élnek vele, szótárak holt anyaga — ha beszélnek, mindenki egyformán, mindenki műve és mindenkit irányít. — Az állam hatalma is — «csak szurony», ha a hatalom folytonos alakulását nem biztosítja az uralom gyakorlása és annak elfogadása (a passzív rezisztencia jelentősége). Sebből következik, hogy a hatalmat nem lehet átadni, csak az uralmat kézzől-kézre. Uralomra lehet jutni épúgy, mint ahogy valaki beszéd közben átveszi a szót. De magát a nyelvet «átvenni» nem lehet. Közösségben élni (ember számára nincs más lehetőség) annyi, mint az uralom folytonosságát vállalni és szolgálni, örködve afelett, hogy az uralomnak «beszéd»- és ne «parancs»-jellege legyen. Az okok egész sora járhat azzal a következménnyel, hogy a nemzeti értékrend és az állam szervező vagy hatalmat biztosító tevékenysége összeütközik egymással. A szellem igényeinek kielégítéséből az uralkodó ösztön az erőrendszer gyöngítése miatt fél s mintha a fejlődés, az «átszellemülés» bizonyos fejlődési fokán a nemzet és az állam között az az ellentét állna elő, mint amilyen volt az egyház és az állam között. Treitschke szerint: «minél magasabb szellemi célokat követ egy társadalmi közösség, annál kevésbé alkalmas uralom gyakorlására»¹ egy politikailag megszervezett egyház pedig a legszörnyűbb despotizmust jelentené.» De nemcsak az uralmatgyakorlók, a politikai hatalom birtokosai, hanem a közösség széles rétegei is bizalmatlanokká válhatnak a nemzeterő leghivatottabb képviselőivel szemben is. A diktatúra azt jelenti, hogy a szellem képviselőinek egyeteme elvesztette a becsületét, nem tartatnak méltóknak arra, hogy az ő munkásságuk szabad kifejtése segítségével vezettesenek a közügyek. Az egységes irányítást kívánó, az ellentétes normák között el-

¹ Teitschke, W.: Die Gesellschaftswissenschaft. Leipzig. 1859. 82 1.

igazodni nem tudó tömeg egyszerre és egy aktussal pazarolja el inkább bizalmát egy emberre, a körülötte levők azonos programot kifejtő csoportjára, mert azok a népi (tömeg) ösztönöket egységes akarattá sűrítő szervezéssel tudnak rendet teremteni. A néperő és államerő eme találkozásából a nemzeterő ki van rekesztve. A normák uralma megszűnt, visszatértünk a személyi uralomhoz. Az egyik erőtevényező, legalább is ideiglenesen, paralizáltatott.

Egyébként is a szervező erő hajlandó, a szervezést minden másnál fontosabbnak tartani, aminek következtében túlszervezés, etatizmus következhetik be; vagy az uralkodó erő, érték-közömbössé válva, csak saját hatalmi igényeinek kielégítését tartja szem előtt.

Vázzuk még röviden a szervező államerő és nemzeterő szerepét a törvényalkotás terén.

A nemzeti erő formálja a politikai közösséget, épügy mint a kultúrát, az alkotmány szelleme épügy az ő alkotása, mint minden »igazi« jogalkotás. Az idézi elő azonban az állandó félreértést, hogy maga a cselekvés és a külső formába öntés, az állam funkciója, bár van magának a jogalkotásnak is sajátos nemzeti stílusa. Akkor, amikor egy külföldi állam törvényét lemásoljuk, az állam szervező funkciója érvényesül. Ez pedig annak a jele, hogy a nemzeti erő nem tudta elvégezni azt a feladatot, amit a kérdéses törvény megalkotása jelent, s így a légtüres térbe idegen erő nyomult be. Ha nem ez az eset, úgy lehet, hogy felesleges törvényt hoztunk.

A nemzeti erő tehát az alkotója nemcsak a nemzeti eszmének, hanem az állameszmének is. Az államnak csak külső megszervezése az állami erő működésének eredménye. Aki szervezeti úton teremt állameszmét, azaz állameszmét másol, elvetve a nemzeti erő által a történet folyamán megalkottat, az a nemzeti géniust teszi munkanélkülivé és földönfutóvá. — Ha a külföldi törvények fordítása gyakorlattá válik, mert pl. sok munka elvégzése terheli a nemzeti géniusz jogalkotó erejét, úgy a felülről való jogalkotás, az így kialakult készjogátvétel következtében a nemzeti társadalom jogalkotó erejének sorvadása következhetik be, — esetleg a kompenzáció törvényénél fogva mint utolsó menedék a bírói gyakorlatban fogja kifejteni hatását.

A nemzeti génusz teremti tehát az igazi törvényt a saját szellemének történeti kibontakozása közben. Nyilvánvaló tehát hogy nemzetnek két történeti alkotmánya nem lehet, hiszen csak egy története van és ez szellemének folytonos és egységes egésze. Írott alkotmány félredobhatja a történeti alkotmányt, megtagadhatja a történeti fejlődést és tradíciót, — alkotmánya lesz így is a nemzeti közösségnek, de ezzel a ténnyel egy elvet is megsemmisítettünk. Amikor azonban charta alkotmány hatálytalanít vagy módosít egy másik charta alkotmányt, úgy elv egyáltalában nem sérül meg.

Amit a fenti példákban törvénytámasztásnál, törvényfordításnál láttunk, t. i. hogy a nemzet értékvalósító erejét különböző okokból kifolyólag az állam szervező ereje pótolja vagy annak kell pótolnia, jelentkezik a szellemi élet egész területén, aminek következtében a nemzeti kultúra önállóságának elgyengülése következhetik be.

A magyar nemzet tragédiája az, hogy az a funkció, amit értékvédelemnek nevezünk (amelyben benne van az állam szervező és uralkodó erején kívül a nemzet küzdő ereje) abszorbeálja földrajzi és történeti helyzetünk, és a népi, nemzeti, állami erők egymáshoz való sajátos viszonya következtében, továbbá a csak részben ebből folyó, de ezzel mindenesetre összefüggő nemzeti karakterbeli tulajdonságok folyamánként, az értékformáló erők jelentékeny részét és pedig végzetlenül. — A harangból ágyút öntő Gábor Áron szimbolizálja a magyar sorsnak azt az örökkön visszatérő változatát. S ha Ady panaszkodik: «A lelkem egy nagy harangvirág, finom remegések az erőm» — úgy az a válasz: jól van így, költők remegésére szükség van, az figyelmeztette mindig és mindenki mást megelőzőleg a nemzetet, hogy ellenség és veszedelem közeledik.

V.

Külön-külön igyekeztünk vizsgálni a néperőt, nemzeterőt és államertőt, hogy rámutathassunk, a saját államában élő nemzeti közösség ereje milyen főtényezők eredője. Adalékokat szolgáltatunk arra nézve, hogy három normacsoport fonódik össze egymással elválaszthatatlanul: az élet parancsa, az önmagához

hűség és értékre törekvés parancsa és az érték védelmének parancsa. Ezek mind áthatják egymást, hiszen együtt élnek és hatnak e közösségben az egyes ember lelkében. Mindegyike igyekszik a három erőnek az egész erőrendszeren belül a saját princípiumait érvényre juttatni. A néperő alkotó elvei: élet-akarat, töretlen ösztönösség, homogeneitás, tömegesség; a nemzeti erő elvei: eszmék, értékek, célok rendszere; az államerő, mint uralkodó és szervező erő — egyaránt ott van módosult formában a másik kettőben is.

Mi hozza ezeket az erőket mozgásba? Mi az a közös lelki tény, amely ezek mögött az erők mögött van? Erre választ kimerítően csak egy filozófiai anthropologiai alapvetés keretében adhatnánk. Azt felelhetjük mégis: a hittel formáló akarat. Embernek lenni annyit jelent, mint hittel formáló akarattal bírni.

Ez a formáló akarat működik az egyéni élet formálásában, épúgy mint a művészi vagy politikai formáló akaratban. A «hittel» pedig azt jelenti, hogy az alkotás érdemes és lehetséges s így magával a formálás tényével, az alkotó akarat gyakorlásával, mint a művel, a mű alkotásával, örök értékek megvalósításának előfeltételein dolgozik az ember. Ez a hit lehet az életfolyamatba beágyazottan ösztönös és lehet parancsoló tudattal párosuló, — jelenléte kimutatható mind a három tárgyalt erőtevényezőben.

A nemzeti állam, amelynek értékességét nem tettük vizsgálat tárgyává, egy olyan aránylag tökéletes, teljes közösségnek tekinthető, amelyen belül az egyes képességei relatív biztonságban fejlődhetnek. A szabad nemzetszemélyiség azonban nem konkretizálható céllal formáltatik, hanem annak a várakozásnak jegyében, hogy önmagához hű maradvá készen legyen egy olyan elkövetkező nagy feladat megoldására, amelyen keresztül az emberi lét értelmét megpillanthatja. A nemzeti lét ennek a várakozási időnek földi, világi közösségi formája.

A nemzeti állam a nemzeti közösség konszenzusán alapuló, a nemzet javát szolgálni hivatott, szervezett hatalom.

A nemzet tagjainak egymásért való és örök értékeket szolgáló közössége.

Az állam létét itt a nemzettel igazoljuk. Az állam a nemzetért van, — a nemzeti értékek védelmezéséért. Azon az előfeltevésen

épül, hogy a hatalom a nemzet érdekében gyakoroltatik. Minden a nemzet eszközévé válik tehát, a nép nemzeté fejlődik, azért «van», a szervezésnek az irányítást a nemzeti szellemtől kellene kapnia elsősorban, — az uralom a nemzeti szellem uralma egyben. — Az közömbös, hogy magát az államot elsősorban az uralkodó erő teremtette meg. Az állami forma megtelt nemzeti tartalommal. Formátlan anyag és formáló akarat nászából, néperő és államerő találkozásából született a nemzet. Pascal gondolata csábít az átírásra, amikor arról elmélkedik, hogy az igazságnak van-e, lehet-e hatalma, vagy pedig a hatalom oldalán van-e mindig az igazság. Lemondóan veszi tudomásul, hogy legalább: együtt vannak. — A nemzetnek van-e állama, vagy az államnak nemzete? Együtt vannak, ez ma a lényeges s minden, ami együtt van, idővel áthatja egymást. S ez azért jó, mert léte veszélyeztetése esetén a gyáva és esendő ember azonnal leköszön a szellem érvényesítése melletti kiállásról — s ilyenkor az uralkodó erő legalább a külső keret fenntartását biztosítja.

A nemzeti államok között különbségeket fog okozni, hogy legfőbb erényei valamely nemzetnek, melyik erővonalon jelentkeznek. Tudunk olyan nemzetről, amelynek népereje legnagyobb értéke. Mások létük igazolását az államformáló akarat, az államerő kiválósága révén nyerik el. Ismét mások kitűnősége a kultúrerő nagy hatóképességének következménye.

Különböző államtípusokat különböztethetünk meg azonban ez erők egymáshoz való viszonya szerint is, amikor is az uralkodó erőt, az állami erő fogalma alá sorozzuk. A felsorolható tipikus esetek a következők:

1. Életerős nép — nemes kultúra — hatalmas állam.

2. Életerős nép — nemes kultúra — kis-hatalom:

a) mert nincs államformáló azaz parancsoló akarat, — nem szervezők, nem harcosok;

b) mert kisszámú a nép, ha még olyan egészséges is, túlságosan veszélyeztetett földrajzi, történelmi helyzetéhez viszonyítva (mindkét esetben a kultúrának népi gyökereinek kell lennie — sa nép már «nemzetnek» tekinthető).

3. Életerős nép — erkölcsi káosz, vagy csak kultúrátlan-ság — erős állam.

a) mert a vezetők, az állam szervezői kiválóak;

b) mert a régi intézmények még erőt jelentenek;

c) a népben rejlő kultúrlehetőségek már kisugározzák hatásukat.

4. Életerős nép — a kultúra hanyatlása — gyenge állam. (Még van remény a feltámadásra, a népnek értékes nemzeté fejlődése esetén, ha a politikai tér nem túlszűfolt és nem túlságosan veszélyeztetett.)

5. Pusztuló nép — értékes kultúra — (amely még a múltból táplálkozik,) erős állam (valószínűtlen, erőssége csak átmeneti lehet).

6. Pusztuló nép — értékes kultúra — gyenge állam. (Egy réteg kultúrája.)

7. Pusztuló nép — széteső kultúra — erős állam. (Zsarnok-rabló gazdálkodás.)

8. Pusztuló nép — szétzüllő kultúra — az állam megszűnése. Az előző tipizálással egybevetve s még karakterológiai vizsgálattal kiegészítve, kaphatjuk meg, természetesen a történet tanulságait is felhasználva, e kérdésnél a kielégítő eredményt.

Ezeknek a típusoknak további elemzése feltétlenül elvezet annak a törvényszerűségnek megállapításához, hogy tartós amorális lehetetlen az államok életében is. Szembeötlő az a tanulság is, hogy milyen jelentős szerepe van az életerős népnek, az államerő szempontjából.

A néperő a tudatalattiból, az ösztönökből táplálkozik, az államerő az ésszerűségből, a nemzetető az értékszeretből. Népeinek testét-lelkét köszöni az ember, nemzetének szellemét, államának külső magatartását, okosságát. —Néperő a nemzedékek egymásután következését, nemzet a szellem egységét és örökségét, az állam az uralom folytonosságát biztosítja.

A népi erő homogeneitást is jelent, — az azonos leszármazás, a tiszta fajúság kerül itt előtérbe, a nemzeti erőnél ennek az eredetiség és egységesség felel meg, azazhogy a sajátos szellemi értékek azonosak legyenek a közösség tagjaiban, — az állami erőben az, mint fölényesség jelentkezik, a főhatalom nem vitatott volt. — Az össze függés a három tényező között itt is nyilvánvaló, mert ha a nemzet homogén népiségű, akkor biztosítottabb a nemzeti egység és a hatalom fölényessége is. A fölé-

nyes hatalom folytonossága a nép homogénné válását, a nemzeti szellem egységét segítheti elő stb.

A néperő a szülőföldből táplálkozik, a nemzeterő a hazából az államerő az államterületből, az uralkodó erő az országból.

A nép organikus életigenlés, a nemzet spontán erkölcsiség egy kialakult, sajátos formában, az állam politikai formáló akarat által irányított cselekvés. — A néperő ápolását a szociális felelősség kérdésével, a nemzeterő ápolását a történeti felelősségével és az államerők gondozását a politikai felelősséggel kapcsolhatjuk össze, — ami által problémánk ismét új színben áll előttünk.

A néperőről megállapítottuk, hogy annak legbelsőbb lényege: az egészség. A nemzeti erőket összefoglalhatjuk a szeretetben (érték-szeretetben), míg az államerő rendeltetése cselekvés és megvalósítás. Az erőt megszenteli a szeretet s az így keletkezett közösség védő kereteit alkotja az állam, amelyben a hatalom uralommá nemesedik.

Ez megfelel a következő gondolatsornak: a néperő tényezői ösztönök, ösztönös törekvések és az érzelmi alap a maguk egységességében, míg a nemzeti erő eszmék, célok összessége, s végül az államerő a szervezés, a megvalósítás biztosítása.

Most nézzük ezeket az erőket megtámadó tényezőket, az izolálás, a hanyatlás előidézőit: a néperőnél ez a betegség, a nemzeterőnél az érték élésére való képtelenség, a közöny, az államnál a cselekedni nem tudás, az arra való képtelenség. Így a nemzeti állam ereje: egészség, szeretet és megvalósítás eredője, hanyatlásának előidézői: betegség, közöny és erélytelenség.

Mind a három erőtípus lehet ösztönös, ösztönében ráció által módosított, gazdagított vagy megzavart és lehet kötelességtudattal átszínezett. A néperőben ható életakarat akkor a leg-erősebb, ha ösztönös, — a ráció születéskorlátozást, egykét, «nem akarok nép lenni»-lelkiséget eredményezhet. A kötelességtudat eredménye e téren viszont a nemzedékekben való gondolkodás, melynek egyik kóros változata lehet a szűkkeblű családi politika.

A kultúrakarat, mint értéklátó és értékvalósító tényező, ha ösztön és ráció szintézise, a közösség ösztönvilágába ér le gyökereivel és az örök értékek elérésére tör. Ha az ösztönösséget, a kapcsolatot a bensőséges erőkkel elveszítjük, elvesz egyénisége,

nem lesz benne életerő s nem szól azokhoz, akikhez elsősorban szólnia kellene. (Lehet: közelebb jut az örök értékekhez, lehet: más életforrásból táplálkozik.) Ha csak ösztönös, úgy népi kultúra csupán. Életerő (néperő híján) nincs sem nemzeti, sem állami erő. Ez által történik az, hogy önmaguk folytatását akarják. — De az is igaz, hogy a kultúra bizonyos fokán elsorvad az életerő, ha az életnek nincs értelme. Az életerő számára is meg van ez az értelem, ott azonban ösztönös és önmagát igazolja. De megvan a maga teljességében és nyersségében, még ki nem finomodva. — Később a nemzeti erő működése eredményeképpen ez az ösztönös életerő átszellemül és a továbbiakban enélkül a nemzeterő nélkül elsenyved a néperő és elgyengül az államerő is. — Az uralkodó és szervező erő is benne él a néperőben. Ez a honi földhöz, a saját darab földjéhez való ragaszkodás. Ott van a nemzeterőben is: ura akar lenni a sors, a jövő felett, a lelkek felett, az idegen felett. Egyaránt szükség van tehát az egészséges életösztönű emberre, az értékek látójára s arra is, aki uralkodni szeret.

A néperő teljes pusztulása jelenti a néphalált. Ez az életerő teljes elsorvadása, az életakarat megtámadása (az egyke-probléma).

A nemzeterő megfogyatkozását követi a nemzethalál. Idegen értékrend hódította meg a közösség lelkét, — az életnek addigi formájában nincs «értelme», nincs küzdő, sorsvállaló akarat többé, a parancsoló hit szavára senki sem hallgat.

Az államépület összeomlik, ha az uralkodó és szervező erő kevés, elégtelen. «Államhalál» nincs. A magyar nyelv figyelmeztet, hogy az állam emberek műve, míg nép és nemzet, mintha felsőbb hatalmak alkotása volna. De arra is, hogy amíg a nemzet él — az államot mindig újra lehet építeni.

Csak utalunk arra, hogy a háború elpusztíthatja az államerőt és súlyos kárt okozhat a népi erőben. Viszont a békés háború következménye, hogy először a nemzeterőt támadja meg, azt teszi bizonytalaná. A támadásoknak a múltban elsősorban az államerő volt kitéve, ma a nemzeti erő. Ez a nemzeti lét értelmének megtámadásával jelent egyet. Olykor az államerőt téri meg, alig észrevehető befolyással. Aránylag a néperő van legjobban óva a békés, ideológiai háború pusztításai ellen, a legalább minimális mértékben szabadon ható nemzeti erő esetén.

Ez a békés háború ma már állandónak tekinthető, soha meg nem szűnő. Általános s már nem is rejtőző. A külső ellenségnek belső segítőtársai lehetnek: a hazug költő, a gyáva pap és a lakáj lelkű politikus. Csak ezek ölhetnek meg egy nemzetet.

E három erőtegyezőn belül az erényeknek és hibáknak hasonlósága valószínű. Azt tételezzük fel, hogy a nép jóságos, töretlen életakarátú? Tévedhetünk. Valószínű, hogy az a közöny, önzés vagy erélytelenség, amelyik az egyik tényezőnél mutatkozik, fellelhető lesz a másiknál is. Ebből következik, hogy minden igazi megújulás előfeltétele, a nemzet egész egyetemét átható megújulás.

A kisebbségi sors az erők belső kompenzációját, virementjét mutatja. Szervező erejüket nem volt módjukban az államra fordítani, állami intézményekre, vagy nem tartották érdemesnek állapotokat rögzíteni és így a népet szervezték a szeretet jegyében.

Ez a kisebbségi szolidaritás igazi kiváltó oka.

Az idegen aszimilációját elősegíti a népi erő, eszközei: vérkeveredés, közös területen lakás, a homogén tömeg hatása, a munkaközösség. A nemzeti erő, eszközei: azonos értékrend elfogadása, elsősorban a nemzeti nyelven keresztül, az irodalmon, a történelmi hagyományon keresztül; a sorsközösség vállalása, a küzdelem közössége. Az állami erő, eszközei: a jogi és uralmi közösségben való részvétel.

A néperő tehát betölti az állami teret népességgel, életösztönéből, életakaratából kifolyólag; s munkával, önfenntartási ösztönéből, a dolgokon való uralkodás örök emberi ösztönéből kifolyólag. Végül hagyománnyal, azaz általános, még nem differenciált, érzelmileg teljesen átszínezett latens értékrenddel. Ez a néperő legmélyebb lényegét tekintve egészség, s mint feladat úgy fogalmazható, hogy a népesség legyen sok, legyen egészséges, legyen homogén és dolgozzék.

Eredmény képen jelentkezhetik a nemzeti államon belül a néperő megbecsülésén alapuló népi szempontokat megbecsülő politika, s túlzásaképen programszerűleg, népállam, munkállam és osztály nélküli állam.

A nemzeterő a külön lét öntudatával, a küzdelem és sorsközösség átélése, az annak megóvását jelentő jövő küzdelem vállalása által betölti a közösség tagjainak lelkét, kialakítja a

nemzeti lelket, az az a «mi-tudat» kialakításával a küzdelem révén megteremti az erős és ellenállóképes közösséget. Másfelől az értéktudat kialakításával, annak a kultúrán keresztül való felmutatásával megalkotja a nemzeti értékrendet, a nemzeti szellemet és ezzel a szellemmel átítatja az ösztönös népi közösséget.

Az államerő jelenti ennek a kialakult értékrendnek védelmét. Szervezéssel betölti az egész állami teret. (A népnek is köze van a térhez, az államnak is, de a nemzetnek az idővel van kapcsolata.) — Rendet teremt, azaz megoltalmazza az egész munkaközösséget, az egész közösség össz munkájának eredményeit külső támadás ellen épűgy, mint belső zavarok ellen, oltalmazza a közösség egészségét, védi a nemzeti lelket és szellemet s eközben részben jogi normákat teremt, a nemzeti eszme jegyében, részben intézményeket, s így átítatja lassan az egész közösséget azzal a tudattal, hogy ez a rend, ami így létrejön, az ő rendje, ami által az egyes emberekben, akikben különben is él a rend kívánásának ösztöne, a szerveznie segítés hajlandóságát teremti meg.

S mindehhez jön, s mindezeket megelőzi az uralkodó erő, amelyik megteremtette és újra és újra megteremti magát az állami keretet, mert hiába szapora, hiába dolgoz, hiába kultúrált, hiába jól szervező ez a közösség, még mindig hiányzik valami és ez a természet vak rendjének, a küzdelem elvének ösztönös elfogadása és az abból kifolyó cselekvés.

Mind a három erőnek politikája megfeledkezhetik a másik kettőről, öncélúvá válhat. A veszélyeztetett értékek szerint szükségképen e tényezők közül egyik vagy másik időlegesen előtérbe kerülhet. De sohasem feledhető el, hogy összefűggés van e tényezők között, sajátságos harmónia, s hogy e harmónia megbontása funkció-sorvadást, funkció-tűltengést, funkció-zavart okozhat. Tűlzás lesz a néperőnek olyan ápolása, amely a nemzeti értékrend, a kultúra jelentőségét, kialakult közösségi formák vagy tradíciók fontosságát nem ismeri fel vagy nem látja be az állami alkotóerő jelentőségét. — A nemzet mint értékakarás és eszményi célkitűzés, az állami alkotó erő, szervezés s a reális lehetőségek lemérésének fontosságát becsűli alá olykor, vagy elhanyagolhatónak véli azt és új értékrendet akar mindenáron megvaló-

sítani, még forradalom árán is. Vagy mértéken túl átszellemül vagy valamely érték vélt szolgálatában pacifizál, vagy a népről nem vesz tudomást vagy az a meggyőződése, hogy a kultúráért fel kell áldozni a néperőt. Ez utóbbinak közismert példája a felsőoktatás kedvéért elhanyagolni a népoktatást.

Amint már többször utaltunk rá, a jelen történeti helyzetet az jellemzi, hogy ezeknek az erőknek valamely kialakult társadalmi réteghez való kapcsolódása fokozatosan megszűnt. A biológiai néperő szempontjából mindenki nép. A «hadd szüljön gyereket a pór» ideje elmúlt s mert úgylátszik van egy minimálisan elvégzendő munkamennyiség ennek a feladatnak terhére, eljutottunk odáig, hogy a társadalom minden férfi tagja e kérdés szakértői szerint egy háromgyermekes család eltartására van kötelezve. De épígy elmúlt a »nem írok, nem olvasok« ideje is, mert a kulturális formáló akarat terhére is van egy feladatmennyiség, amelynek csak szervezeti formáit vállalja az állam. Ha a nemzeterő nem elégséges, ha a népierő nem érik be idejében e feladat vállalására, úgy vagy erkölcsi sorvadás következik be vagy pedig a közösség idegen kulturális akarat uralma alá kerül. Végül utalunk az általános védkötelezettség elvére.

A jelenben maradvá, a homogén nemzeti állam keretei között élő kollektívum ezen erői nem egyenletesen oszlanak meg. Nép az állami teret betöltő népesség. Itt persze ki kell emelnünk, hogy a problémát egyszerűsíteni akarva, a homogén népességű államra voltunk tekintettel. Mégis azt mondhatjuk tehát ebből a szempontból, hogy a nép az állami területet mint legsajátabb életterét kitöltő kollektívum, — a többiek idegen népcsoportok vagy népelemek.

De népnek nevezhető az a legszélesebb társadalmi réteg is, amelynek legfőbb ereje egészséges életakarata, lelkének egészséges volta, földközelsége, homogeneitása és hagyomány tisztellete. De ha kis mértékben is, ha öntudatlanul is, de már lelkében ott él a nemzet, az az értékiránya, amely felé halad.

Az ipari munkásosztályt nem lehetett a néphez számítani, mert értékiránya egészen a legutóbbi időkig nem kizárólag a «nemzet» volt, — elszakadt a földtől és sokszor a népi hagyománytól is és lelkében más irányú, más cél felé mutató öntudat uralkodott. Egyedeiben alkotó része volt a nemzetnek — de

«osztálytársadalom» jellegét kihangsúlyozó marxista ideológia, egészen a legutóbbi időkig megakadályozta ezt az értékes réteget, hogy szellemi energiáival kizárólag a nemzeti erőt gazdagítsa. Ma már lehetetlen a nép határvonalát az öntudat és az értéktörekvés szempontjából meghúzni a nemzet felé. Mindenki nemzet, aki a nemzet sorsát magáénak érzi, ez a legelső határ. A nemzeti értékrendet hittell átélés és az állameszmének hűséggel való szolgálás kategóriáit, ha azok nem homogén népiségre épülnek, itt nem vesszük most figyelembe. — Az kétségtelen, hogy a nemzeti erő egyesekben sokkal elevebben él, ez determinálja szellemiségüket és nagyobb is a jelentőségük a nemzeti alkotó munka terén; ezek tekinthetők a nemzeti szellem alkotóinak, ha úgy tetszik, a nemzeti elitnek. Egyfelől tehát a nemzet maga az egész nép, a maga sorsa felé fordultában, másfelől hierarchikus rendje annak a kollektívumnak, amelyben az értéklátó és formáló akarat és annak gyakorlására irányuló készség él, s amely tény az állam szabályozó közreműködésével s a társadalmi rétegződés következtében esetleg külsőlegesen is kifejezésre jut.

A nemzeti államban élő egyes ember tehát tagja lehet, alkotó eleme az államnak, mint a jogrend és uralom közösségének; a nemzetnek, mint egy értékrend közösségének s a népnek, mint a nemzedékek, a társadalmi munka és hagyomány közösségének. Ez a teljes mértéke a nemzethez tartozásnak. Lelki tényezői, következményei: a népi erők által formált, onnan eredő érzelmi élet; az abból táplálkozó nemzeti kultúrának ösztönösen, utóbb tudatosan is átélt értékeiből gazdagodó személyiség; az állameszme stílusa szerint alakult cselekvő készség és erőtudat — szóval a néperő, nemzeterő és államerő által egyaránt formált személyiség. Amikor az egyes ember azt mondhatja: ez az egészség, az én egészségem; ez a föld az én földem; ez a termés, az én termésem; ez a sors, az én sorsom; ez a cél és eszmény, az én céлом és eszményem; ez a hatalom, az én hatalmam; ez a rend az én rendem. Ezek az élmények a valóságban széjjelválaszthatatlanok. Ha egy elvonuló ezredet látok, a néperő élmény (pompás, egészséges, jókedvű férfiak), az államerő élménye (jól vannak felszerelve, szépen menetelnek, szervezettség és fegyelem látszik rajtuk) s a nemzeterő élmény

(tudom, hogy magyarok, nótára gyűjtanak, a magyar lélek ütemére menetelnek) összefolynak, együtt vannak a lélekben a nemzeti élmény vezetése alatt. Nem annak örülök, hogy férfiak és katonák, — hanem, hogy magyar katonák.

Vannak, akik a néperő senyvedését érzik át legfájdalmasabban, s az érte hordozott felelősség a legterheőbb számukra van, aki a nemzeterőt érzi át legmélyebben; s van, akiben az államerő gyakorlására alkalmas lélek él. Ezeken a típusokon belül természetesen további csoportosítás lehetséges.

Fel lehet vetni azt a kérdést is, az egész erőrendszerre milyen hatást gyakorol az, hogy az erős egyéniségek *egyik* erőtényezőt fejlesztik. S mi a következménye, ha az «erős» úgy érzi, hogy csak «nép», a hatalmi (uralmi) közösségből ki van zárva, holott lelkében parancsolólag él a politikai formáló erő — vagy ha a nemzeti erő forrásából, amely után szomjúhozik, különböző okok következtében nem ihatik.

Nem szorul bizonyításra, hogy az ú. n. kishatalmaknak mind három erőtényezőt fejleszteniük kell, ha létüket biztosítani akarják. Az orosz nép a maga tömegével mindent kibír: az «államtalanságot», a kultúra hiányát, az országhatárok bizonytalanságát. Nem sok lelket számláló népnél egyre fontosabbá válik a nemzeti erő. A hatalmi politika lehetetlenné válik számukra, hatalmi öntudatukat erkölcsi öntudattal cserélik fel. De különös gondosság tárgyává lesz a néperő ápolása is. Mintha volna egy bizonyos quantuma a nemzeti állam erejének, amelyik mellett létjogosultságát az egyes nemzetek önálló állami életének elismerik a hatalmasok. A «kis hatalmak» önmaguk teljes bizonyossággal érzik, hogy egyenlő joggal élnek a politikai univerzumban, de zavartalan önértéktudatuknak megfelelő nyugodt önerőtudatuk nincsen. Megalkuvás nélküli, szabad és független nemzeti lét minden kockázatának vállalásával igazolhatják csak a különléthez való jogukat. A nagy államok szeretnék egyáltalában megtiltani, hogy a kisebbek «akarjanak», akarják teljes állami függetlenségüket és nemzeti szabadságukat. Mi azt mondjuk: «Kis nép, nagy nemzet» — ők azt írják: «Kleine Staaten, grosse Sorgen.» Az északi kis államokkal foglalkozó műben olvashatjuk a következő sorokat:¹ «Többnyire

¹ Schemp, O.: Der neutrale Westen. Leipzig, 1939. 111-112.

kísértetiesen megnagyított veszedelem árnyéka teszi sötétté a kis államok politikai gondolkozását. Nem húzódik-e meg egy háborús bonyodalom veszélye mögött, az állami önállóság teljes megszűnésének még nagyobb veszedelme? Újra és újra e pont körül kering a kis államok aggódó politikája, a nagy hatalmak körébe való beszerzés bizonytalansága körül. Mintha állandóan La Valette francia miniszter szavai csengeneink füleinkben, amelyeket 1866-ban, III. Napoleon nevében kiadott cirkuláréban alkalmazott: «Ellenállhatatlan erő — kell-e ezen sajnálkozni? — hajtja a népeket, hogy egyre nagyobb egységekben tömörüljenek, miközben a másodrendű államokat megszünteti . . . Talán ezt a hatalmat a világtörténelem valamilyen providenciális ereje irányítja». Eugen Diesel is szükségesnek látja, hogy kis államok energiái átvitessenek minél előbb és minél hasznosabban nagyobb területi egységek munkaközösségébe.¹ Milyen tendenciával kell számolniok tehát a közel jövőben a kis államoknak esetleg? Elméleti síkon tesszük fel a kérdést, hogy a szuverenitás nagyobb mértékű csökkenése milyen hatást gyakorol az erőrendszerre, a nemzeti államra, a három erőcsoport közül melyiket sorvasztja el legelőbb vagy leginkább. Nyilvánvaló, hogy elsősorban az állami (uralkodó) erőt kell térdre kényszerítenie az idegen befolyásnak és annak gyakorlását korlátok közé szorítani.

Elképzelhetetlen azonban az, hogy az államerőnek gyengítése ne hasson a nemzeti erő visszaszorítása irányában is, ami azt jelenti, hogy a nemzet sajátos értékrendje, az ami az ő életének legfőbb igazolása és záloga, kerül fokozatosan, a nagyobb hatalmat jelentő uralkodóerőt kiegészítő szellemiség hatása alá, különösen ha a patronizált közösségben vérségi i kötelekek valószínűsítik az idegen értékrend olyan megbecsülését, ami könnyebbé teszi a saját értékrendhez való hűség megtagadását. Ezt kiegészítőlég be kell következni a szervező állami erő, a jogrend olyan módosulásának is, amely egyfelől elkerülhetetlen következménye a szuverenitás korlátozásának, másfelől a nemzeti értékrend módosulásának. így relatíve leginkább érintetlen maradna a néperő, amely azonban ebben a rendszerben csak anyagot szolgáltat a formáló akarat számára,

¹ Petraschek: i. m. 594 1.

mert hiszen azt a funkcióját, hogy ösztönös érzelmi életével a nemzeti erőt és azon keresztül az állami erőt táplálja és irányítja, nem gyakorolhatja. Az átfogó területszervezésnek nagy tévedése à la longue ott van, hogy a néperőt, amelyet szükségképpen a legnagyobb mértékű patronizálás mellett is érintetlenül kell hagynia (mert hiszen a radikális megoldás magának a népnek a gyökeres kiirtása volna), csupán anyagnak tekinti, holott ma már a népi erő olyan mértékben van átszínezve szellemi tarTatomaî, hogy az az akadályozó beavatkozás megszűnésével azonnal átveheti esetleg azokat a funkciókat is, amelyeket a nemzeti és állami erő végez. Egyébként is, ha ennek az erőrendszernek önszabályozó tevékenysége ellanyhul, egy 12 milliós nemzetből pld. szükségképpen 12 millió «anarchista» lesz, azaz olyan ember, aki «anarchiában», mert nem a saját uralmi rendszerében él, ami elégséges bizonyíték arra nézve, hogy az összes európai kis nemzetek beszerzése nagyobb államokba teljesen kilátástalan vállalkozás volna, ami persze nincs is szándékában a nagy hatalmaknak, csak a probléma ilyen irányú tisztázása céljából vettük fel, mint a szélső határesetet.

Ezen belül azonban kétségtelen, hogy a hatalmi politika lehetetlenné válása az uralkodó erő fokozatos elsoványodásához vezethet. Ez pedig pótolhatatlan erő.

Az állam-vezetésre és uralkodásra való képesség megszűnése akkor kezd nyilvánvalóvá válni t. i., amikor a polgároknak nagy többsége a Macchiavelli-féle elvet, Freyer fogalmazásában az «absolute Mittelwahl»-t, egy másik államnál gyönyörködve és erőt elismerve nézi, ugyanakkor a saját állama vezetésében, még külpolitikában is megkívánja a hátrányt jelenthető morális magatartást. Ez az uralkodóerő ellanyhulásának legbiztosabb jele. Ezért bizalmatlan, ösztönösen az egészséges reakciójú közvélemény a világnézeti programokban tobzódó vezetővel szemben, mert gyanakszik, hogy hátha ő maga komolyan veszi azt, amit mond. Az előbb említett tény a legjobb leleplezője annak, hogy valaki legmélyebb politikai színezetű ösztöneivel, tehát hatalmi ösztöneivel, egy idegen hatalmi rendszert igenel és nem a saját magáét. Kiegészítője ez a lelki tény annak a magatartásnak, amidőn valaki nem a saját fajtáját tartja szépségnek, nem abban leli gyönyörűségét; — nem a saját nemzeti

értékei által meghatározott létformát tartja a legelőkelőbbnek, nem a saját anyanyelvén tudja legmélyebb meggyőződése szerint legjobban elmondani amit akar, s nem a saját költői, írói és művészei művein keresztül találja meg legtökéletesebben a lét magyarázatát és értelmét.

Az uralkodó erő túltengése is jelenthet veszedelmet.

A nemzeti államhoz tartozás átélése következtében úgy érzi a közösség, hogy az államnak erősnek kell lennie, — nem azért, hogy valami eszményi, magasabb célt megvalósíthasson, hanem mert ez létéből folyólag kötelessége. Ez az erő igény a maga sajátos, erős színezetével arra utal, hogy az a komponens az erőtegyezők között, amelyet uralkodó erőnek nevezünk, s amely a hatalomvágy és uralomszeretet közösségét teremti meg, különösen nagy fontossággal bír az egyes nemzeteknél s különösképen nálunk, a közösség alkotó és összetartó erői között. Hogy ennek mik a karakterben rejlő és történeti okai, arra más alkalommal térünk ki. Itt arra kell rámutatnunk, hogy ezáltal a tényező által erősebben átszínezett élmény, — kis katonai erőt, hatalmat jelentő államoknál előnytelen következményekkel is járhat. Ha túlteng, ha a vezetőknél nincs meg annak felismerése, hogy a többi kiegészítő tényezőknek mi a szerepe, — s így mi kell hogy legyen a fejlesztésükre irányuló helyes politika, úgy azzal a lehetőséggel is számolni kell, hogy az uralkodó erő nagyobb hatóerejű uralmi rendszeren belül való feltétel nélküli elhelyezkedésre ösztönözhet, hogy a hatalomnak legalább látszatát megóvja, vagy hogy átengedett hatáskörben uralmat gyakoroljon. Ennek következtében megfeledezhetnek a nemzeti és erkölcsi erő sugallta cselekvésről, illetőleg esetleg külső kívánságra megakadályozza az autochton nemzeti erő érvényesülését, amely az egészséges erőrendszeren belül a veszély távoli megérzése esetén is, azonnal megkezdi a rendszer egészségét óvó, kiegyenlítő, kompenzációs működését.

Ha a nemzeterő és államerő hatása kizárólag arra a népre irányulhat, amelynek átnemesedése a nemzet — s eleve kizártnak tűnik fel a vezetők előtt, hogy a nemzeterő áthassa azokat az idegen népeket, amelyek egy állam keretein belül élnek, úgy csak a teljesen homogén népiségű nemzetállam lehetséges: a Szentistváni birodalom újra alkotása lehetetlen volna tehát.

De ha a magyar állami lét tradícióihoz hűek akarunk maradni, úgy a nemzeti állam, az ország programja nem szűkülhet egy népállam programjává. Nemzeterőnk hivatottnak érzi magát arra, hogy ne csak azt a népi közösséget itassa át, amelybe legmélyebben nyúlnak gyökerei, hanem az ország területén élő más népeket is, a magyar kultúra szeretetére bírja, azonos értékrend közösségébe foglalja egybe. Az államerőnek, mint szervező erőnek ezzel a ténnyel számolnia kell, az uralkodó erő feladata az »ország« békéjének biztosítása. Eközben érintetlenül hagyja, sőt fejleszteni segíti az egyes népek népi és nemzeti erejét s a magyar állameszme megvalósítására velük együtt törekszik. Ebből következik, hogy a magyar állami élet, helyesebben a magyar országglás az erőknék állandó teljes megfeszítését kívánja. Mind a három tényező arányos kifejtése elengedhetetlen előfeltétele a remélt sikernek, — amelynek maximuma — a régi Magyarország határainál végződik. Az országhatároknak ilyen megbecsülése sokak előtt érthetetlen és ellenszenves; ebben ismét egyik bűnét fedtük fel a kisállamoknak, — mi azonban nemzetben és országban gondolkozunk és élünk. A legyőzhetetlen nemzet s az újra és újra elérendő »országhatár« eszméje élő örökség, legalább is ma még az. A nemzetnek vállalnia kell a Szentistváni birodalom újra építésére irányuló feladatot, aminek előfeltétele, hogy az állameszmében a magasabb, erkölcsi lét követelményei maradéktalanul érvényesüljenek. Nemzeti erőnk, minden látszat ellenére: töretlen; uralkodó erőnk él; néperőnk, ha azt az egyke ki is kezdte, nem ad okot a kétségbeesésre; szervező erőknék fogatkozásai kiküszöbölhetők—erről külön tanulmányban kell karakterológiai alapvetés keretében beszámolni. A mulasztások legnagyobb része egyébként e téren keresendő. A néperőnek legalább olyan hatékornak kell lennie, hogy az az arány, amely az ország területén élő népekhez, illetőleg a környező népekhez viszonyítva fennáll, ne rosszabbodjék. De a nemzeti erő ápolása, fejlesztése a legnagyobb fontosságú. Meg kell becsülni tehát ennek az erőnek kiváló képviselőit; megillető méltánylásban kell részesíteni az uralkodó erőt és azokat, akikben az töretlenül él. — Azok az alkotó erők, amint rámutattunk, amelyek a nemzet fennmaradását biztosítják, szétterültek az egész közösségre. Egyre

inkább csökken az a bizonyosság, hogy azok valamely társadalmi rétegben sokkal értékesebb formában fordulnak elő, mint a másokban. — Egészséges társadalmi cirkuláció biztosítsa tehát, hogy a megfelelő emberek arra a helyre kerüljenek, azt a pozíciót foglalják el, ahol a köz számára a legnagyobb teljesítményt biztosítják. Ha pedig átmenetileg a nemzeti elit funkcióképtelenné, megbízhatatlanná válik, a néphez folyamodunk, — ha az alakuló értékrendet ellentmondó célkitűzések propagandája teszi hitelvesztetté, visszanyúlunk a tradícióhoz, — ha a korszerű magatartás lehetetlen — úgy az ősi magatartáshoz. S az ősi magatartás jegyében, a tradíció szellemében, a népből jövők segítségével, az új államot alkotók szükségképeni kíméletlenségével, de minden értékes erő összefogásával vesszük elő újra és újra a megoldásra váró feladatokat.

Georges de Trócsányi: *Énergie du peuple; — de la nation; — de l'Etat.*

1. Parmi les formations sociales, le groupe est toujours distingué par un but, ou plusieurs fins se complétant réciproquement; fondues en un seul effort; se modifiant sans cesse; consciemment ou inconsciemment poursuivies. Une croyance vive anime les membres de la communauté relativement à la possibilité de réalisation, le mérite et la valeur des fins poursuivies; et corollairement une croyance se forme quant à la subsistance et la durée du groupe. Un certain *quantum* des énergies psychiques indispensables à la formation est également requis pour assurer la subsistance du groupe, comme tel, avec toutes ses particularités, et lui permettre de réaliser ses fins. Cette «énergie vitale» indispensable au groupe pourrait être nommée «énergie de groupe». Pour l'individu faisant partie du groupe cette énergie (qu'il nourrit et qui l'entraîne) comporte une expérience personnelle vécue, singulière. Il la veut pleine et entière, souhaitant en même temps le champ libre pour l'exercice de cette énergie. Il se sent responsable et exige la responsabilité à cet égard. Quant à la réalité ou l'illusion de cette énergie, il en juge en optimiste, en pessimiste ou en réaliste. Pour reconnaître l'essence des énergies, il faut les connaître dans l'application, il faut les avoir vécues, comme

devoir, dans l'accomplissement d'une tâche. De toutes les énergies de groupe, ce ne sont que les trois faisceaux d'énergie contribuant à former l'État national: l'énergie du peuple, de la nation et de l'État que nous désirons examiner ici. Sauvegarder l'énergie du peuple est le mot d'ordre; développer à tout prix la force de l'État est le programme du jour. On n'apprécie guère à sa juste valeur l'énergie nationale par les temps qui courent; et pourtant, c'est la grande question d'actualité, car «la nation est la force».

2. Dans un sens plus étroit, l'énergie du peuple (de la race) dépend des éléments qui contribuent à l'accroissement de la population. Affirmation de la vie, la volonté de conservation de la race s'exprime, sous une forme plus subtile, sublimée, dans la manière de penser «en générations». Les éléments qui concourent à la produire — en ne tenant compte que des facteurs psychologiques, sans égard, cette fois, aux facteurs sociaux — peuvent être désignés d'un seul mot: santé.

La première fonction de l'énergie (force) raciale est de peupler l'espace protégé par l'État. Quand l'énergie du peuple (force vitale) diminue, des éléments ethniques étrangers s'infiltrent. L'énergie d'un peuple couvre en même temps de son activité, de ses soins et de son application (industrie) l'espace disponible, mais quand elle est insuffisante sous ce rapport, la main d'oeuvre s'insinue du dehors, l'industrie étrangère prend la place. Ces faits, qui ont leurs avantages comme leurs dangers, imposent un effort à l'énergie nationale et diverses tâches à l'État.

L'énergie du peuple demande à être enrichie d'un contenu intellectuel conforme aux fins de l'État national. Le terrain d'une vie vécue dans l'expérience des valeurs nationales étant créée, nous pouvons parler d'énergie ethnique.

Dans un autre sens l'énergie du peuple signifie les énergies libres, inemployées, indéfinies d'un peuple, l'ensemble de sa force brute, non sublimée. Ce qui explique qu'elle est généralement considérée comme une source de régénération et de renaissance.

Le programme outrancier de l'État populaire surtaxe l'énergie du peuple. C'est dire qu'un élément informe est érigé en valeur; le peuple, masse chaotique, estimé plus haut que la nation (avec son ordre moral) ou l'État (avec son ordre juridique). La nationalisation du peuple, la création d'une saine circulation est la meilleure politique ethnique.

3. L'énergie nationale, instinct sublimée de la race, portée à la découverte et la réalisation des valeurs — intrinsèques, sur-

tout morales — est une volonté créatrice, pénétrée de foi, produisant un idéal (l'idée nationale) où s'amalgament, de manière particulière, originale, unique, les valeurs suprêmes, universelles, éternelles. C'est ce système de valeurs qui prête un «sens» à la vie de la communauté.

Vouloir une vie, valant, au point de vue de l'individu comme de la communauté, là peine d'être vécue, en considération de la valeur qu'elle représente; créer une communauté permettant de la réaliser, ce sont là l'effet et la tâche de l'énergie nationale.

Une nation c'est donc, d'une part, la réalisation d'un système de valeurs — système de normes parmi d'autres systèmes de normes — et c'est, d'autre part, la communauté vivant sous son propre régime de normes — communauté parmi d'autres communautés différentes. C'est le prix de l'énergie nationale que Ladislas Ravasz résume potéiquement par ces mots: «Une belle chanson a la vie plus longue que la plus sage des lois».

L'énergie nationale a pour fonction de créer un système de valeurs exclusif — raison d'être de la communauté nationale —, excluant toute forme d'existence étrangère. Elle prend une importance accrue dès que se présente la nécessité de recourir à une force étrangère — ce qui est d'ailleurs également le cas en puisant à une source étrangère, par l'adoption d'institutions ou de règles de droit par exemple.

L'action de l'énergie nationale s'étend naturellement à toute la communauté, mais l'accomplissement des plus nobles tâches qu'elle impose n'échoit en partage qu'à une minorité. Elle crée donc une hiérarchie. L'adoption des résultats de l'effort national étranger, quand ces résultats représentent une valeur humaine ou humanitaire universelle, est bienfaisante, car voilà la voie de *l'humánum*. L'énergie nationale ne produit pas seulement l'idée nationale, mais contribue à former l'idée (idéal) de l'État et l'idéal social. La constitution historique est son oeuvre; tandis que l'effort organisateur de l'État peut être prépondérant dans les «chartes».

4. Dans le système d'énergies (sociales) étudié, l'énergie de l'État se présente — à côté de l'énergie du peuple (énergie ethnique) matière fondamentale; et l'énergie nationale formatrice; — comme protectrice des valeurs matérielles et morales; organisatrice, en même temps que dominatrice et directrice. Ses effets s'étendent à tout l'ensemble du système qu'elle coordonne et dont elle assure le fonctionnement. A la forme intérieure (intrinsèque) de la communauté elle prête une forme extérieure, organisée. (La nation organisée.) L'idéal national, les idées produites et portées par l'énergie

nationale, ainsi que les suggestions de l'énergie dominante (pouvoir) pour la réalisation de l'ordre hiérarchique, sont élaborées et développées par elle. Afin que l'organisation fût efficace, dirigeants comme dirigées doivent être également pénétrés de l'énergie nationale. L'État couvre de son énergie organisatrice le terrain national — et nul n'y saurait exercer d'activité organisatrice, sinon par délégation ou cession de compétence. La souveraineté de l'État est totale, quand l'énergie ethnique comble l'espace disponible, quand l'esprit national crée en maître l'ordre des valeurs, et quand aucune énergie nationale, aucun pouvoir (État) étranger n'entrave son action (organisatrice). Ces trois facteurs, qui se trouvent, d'ailleurs, en une relation de compensation étroite, ininterrompue, souffrent également d'une limitation de la souveraineté. Quand l'énergie de l'État diminue, la compensation intime par l'énergie nationale commence aussitôt.

Les chefs politiques ont le devoir de dissimuler à la communauté toute limitation de la souveraineté. Souplesse, sagesse, esprit d'à propos s'imposent ici dans la conduite des affaires, qu'on adoptât d'ailleurs une attitude hautaine, cynique, ou patiente. La communauté doit tout ignorer, car le système d'énergie se vitalise au rayonnement singulier, idéal d'un foyer indéfinissable; et l'humiliation de l'idée est un premier choc qui peut entraîner la décomposition du système entier.

5. On pourrait distinguer entre divers types d'États, selon la relation d'intensité de ces énergies:

1. Peuple fort; haute civilisation; État puissant;
2. Peuple fort; brutalité morale, civilisation primitive; État fort;
3. Peuple fort; noble culture; État faible; — etc. etc.

La question de la responsabilité sociale a rapport, dans le système, au soin et à la sauvegarde de l'énergie du peuple (ethnique; raciale); la responsabilité historique à l'énergie nationale; la responsabilité politique à l'énergie (puissance) de l'État.

La santé, la vitalité — et par conséquent la volonté de vivre, la capacité d'action, font la force de l'État national; la maladie, l'indifférence, la molesse sont causes de son déclin. Ces énergies peuvent être — chacune, ou toutes trois — purement instinctives ou bien, guidées par la raison, soit enrichies soit troublées dans leurs fonctions — et combinées en même temps de la conscience du devoir.

Les petites nations n'ont le choix pour vivre que d'accroître

au possible ces énergies. La politique des puissances leur devient de plus en plus impraticable; à la conscience du pouvoir elles ont à substituer la conscience d'une valeur morale. La liberté de l'esprit (intellectuelle, morale) peut seule assurer la grandeur d'une petite nation. C'est au prix des risques d'une existence sous forme d'État indépendant qu'une petite nation peut seul espérer de garder sa liberté et de s'en montrer digne. Les soins prodigués à la sauvegarde de l'énergie nationale ne doivent point nous faire oublier que l'énergie dominatrice et directrice de l'État est également indispensable à la conservation de la nation. A la foi instinctive en la pérennité (immortalité) et l'invincibilité de la nation doit s'ajouter la conscience d'une mission: le sentiment et la conviction que la nation est appelée à l'oeuvre d'organisation, sous forme d'État.